

Ankkuriryhmän ja sosiaalitoimen yhteistyö nuorten huumerikosepäilyissä Joensuu

Miika Turunen
Joonas Salo

9/2020

Tiivistelmä

Tekijät	Tutkinto
Miika Turunen, Joonas Salo	Poliisi (AMK20181)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Ankkuriryhmän ja sosiaalitoimen yhteistyö nuorten huumerikosepäilyissä Joensuussa	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Markku Myllylä	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
Tiivistelmä <p>Poliisin kohtaa nykypäivänä moninaisia ongelmia liittyen nuorten huumausaineiden käyttöön. Nuorten huumerikollisuus on vakiintunut osa poliisin tehtäväkenttää, ja sitä pyritään ennaltaehkäisemään erinäisin keinoin. Poliisin ennaltaestävään toimintaan kuuluu Ankkuritoiminta, jonka yhtenä tehtävänä on nuorten huumausainerikollisuuden ennaltaehkäisy. Tämä opinnäytetyö käsittelee Joensuun Ankkuriryhmän ja sosiaalitoimen yhteistyötä nuorten huumerikosepäilyissä ja sitä, kuinka yhteistyötä pystyttäisiin kehittämään.</p> <p>Teoriaosuudessa kerromme tämänhetkisestä huumeilanteesta Suomessa, nuorten huumeekulttuurista ja poliisin ennaltaestävästä toiminnasta. Tutkimusaineistomme koostuu kolmen asiantuntijan haastattelusta: haastattelimme kahta Joensuun Ankkuriryhmässä toimivaa poliisia ja Ankkuriryhmässä toimivan sosiaaliohjaajan. Opinnäytetyömme on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyö on Ankkuriryhmässä toimivalla tasolla. Välittömän ja helpon yhteistyön näiden kahden toimijan välillä mahdollistaa Ankkuriryhmässä toimiva sosiaaliohjaaja, jonka kautta tiedonvaihto tapahtuu ryhmän ulkopuolelle. Yhteistyötä voitaisiin myös kehittää tehokkaammalla moniammatillisella tiedonvaihdolla, jota olisi mahdollista parantaa muuttamalla voimassa olevaa lainsäädäntöä. Tämä mahdollistaisi vieläkin paremman tuen asiakkuudessa oleville nuorille.</p> <p>Joensuun Ankkuriryhmä on muutoksen keskellä ja sen toimitavat ovat vielä muovautumassa. Suurimman haasteen nuorten huumausainerikosten ennaltaehkäisyyn luo tällä hetkellä Ankkuriryhmän niukat resurssit, joiden takia Ankkuriprosessia ei voida toteuttaa siinä laajuudessaan, kun se on valtakunnallisesti ohjeistettu.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
48 + 1 Liite	09/2020
Avainsanat	
Huumausaineet, nuoret, ankkuritoiminta, sosiaalitoimi, poliisi, ennalta estävä toiminta	

1	JOHDANTO	2
2	HUUMETILANNE SUOMESSA	3
2.1	Yleistä Suomen huumetilanteesta	3
2.2	Huumeet Joensuussa.....	4
2.3	Huumausainekuolemat huumausainerikollisuuden ääri-ilmionä	5
3	NUORTEN HUUMEKULTTUURI	7
3.1	Nuoret	7
3.2	Huumeet nuorten keskuudessa	8
3.3	Nuoren matka huumausaineiden käyttäjäksi	11
3.4	Nuorten päihdeongelmien riskitekijät ja suojaavat tekijät	12
3.5	Nuorten huumeiden hankintatavat ja kanavat	14
4	POLIISIN ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA	16
4.1	Poliisin ennalta estävä toiminta	16
4.2	Ankkuritoiminta	18
4.3	Joensuun Ankkuriryhmän kokoonpano	20
4.4	Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyö Ankkuritoiminnassa.....	21
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
5.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä	24
5.2	Tutkimuksen kohderyhmä ja haastateltavien valinta	26
5.3	Haastattelujen toteutus ja aineiston analysointi.....	26
6	TUTKIMUSTULOKSET	27
6.1	Ankkurinryhmän ja sosiaalitoimen yhteistyö huumausainerikosepäilyissä	27
6.2	Yhteistyön kehitystarpeista ja ilmenneistä ongelmista.....	31
6.3	Nuorten suhde huumausaineisiin.....	36
6.4	Tulosten yhteenveto	37
7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA POHDINTA	40
	LÄHTEET	44

1 JOHDANTO

Nykypäivänä poliisi kohtaa työssään moninaisia tehtäviä liittyen nuoriin ja huumausaineisiin. Nuoret altistuvat entistä enemmän huumausaineille ja niiden käyttö on useiden tutkimusten mukaan lisääntynyt nuorilla. Myös huumausaineiden saatavuus on helpompaa. Nykyinen nuorisokulttuuri ja erilaiset yhteiskunnan ilmiöt muokkaavat nuorten käsitystä ja katsomusta huumausaineisiin. Voidaan todeta, että nuorten suhtautuminen huumausaineisiin on nyky-yhteiskunnassa myönteisempää ja huumausaineiden kokeilu ja käyttö ovat lisääntyneet nuorten keskuudessa. (THL 2019b.)

Mielenkiintomme aiheeseen heräsi, kun työharjoittelumme aikana Itä-Suomen poliisissa tutkittavana oli tapaus, jossa kaksi nuorta menehtyi huumausaineiden yliannostukseen Joensuussa syksyllä 2019. Tapaus oli osaltaan yllättävä, koska kummallakaan menehtyneellä nuorella ei ollut merkittävää rikos-, tai huumetaustaa. (Kosonen ym. 2019.)

Aihe on saanut viime aikoina myös enemmän näkyvyyttä mediassa. Helsingin sanomat uutisoi alkuvuodesta 2020, että teini-ikäisten huumekuolemien määrä on moninkertaistunut muutamassa vuodessa ja että huumeet tappavat Suomessa historiallisen paljon ihmisiä. Voimme siis todeta, että ilmiön suunta on huolestuttava ja aihe on yhteiskunnallisesti merkittävä. (Laitinen 2020; Harju 2019.)

Tutkimme opinnäytteessämme Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyön toimivuutta ja sen vaikutuksia nuorten huumausainerikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi Itä-Suomen poliisilaitoksella Joensuussa. Joensuun poliisiaseman pääasiallinen toimija nuorten kanssa on ennalta estävän toiminnan ryhmä ja siihen kuuluva Ankkuriryhmä. Perehdymme tutkimuksessamme Ankkuriryhmässä toimivien ammattilaisten kokemuksiin poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyöstä, sen tuloksellisuudesta ja sujuvuudesta. Kun tutkimustehtävänämmä on tarkastella nuorten huumeiden käyttöä ja siihen moniammatillisesti puuttumista, on syytä avata huumeetilannetta kokonaisuutena ja erikseen vielä nuorten näkökulmasta, osana nuorisokulttuuria. Huumausaineet tuovat mukanaan myös useita erilaisia lieveilmiöitä, joista äärimmäisimpänä ovat huumausaineiden aiheuttamat kuolemat. Tutkimusten mukaan huumausainerikollisuuden ohella myös huumausainekuolemat ovat yleistyneet Suomessa viime vuosina. Sivumme työssämme myös huumausainekuolemia huumausainerikollisuuden ääri-ilmiönä.

Nuorten huumausainerikollisuutta koskevia tutkimuksia on tehty runsaasti. Kun aihetta lähestytään poliisin näkökulmasta ja tarkemmin poliisin ennalta estävää toimintaa koskevaan tutkimuskysymykseen, on tutkimuksia olemassa vähemmän. Suoranaista poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä käsittelevää tutkimusta on olemassa hyvin niukasti. Nuorten huumausaineiden käyttö on tutkimusten mukaan kasvanut, eikä tämä kasvutrendi näytä muuttuvan. Tutkimukselle on olemassa myös yhteiskunnallinen tarve. Ongelman nykytilaa tulee kartoittaa ja siihen tulee pyrkiä löytämään tehokkaita ratkaisuja niin poliisin, kuin myös moniammatillisen yhteistyön kautta.

Kokonaisuutena tutkimuksessa on kyse nuorten huumeiden käytöstä ilmiönä ja siitä, kuinka poliisi voi yhteistyössä sosiaaliviranomaisten kanssa sitä ennaltaehkäistä. Rikollisuuden ennaltaehkäisy on lain poliisille määräämä tehtävä riippumatta siitä, millä osa-alueella yksittäinen poliisi työskentelee. Joka tapauksessa on selvää, että poliisi ei voi yksin huumeongelmaa ratkaista, vaan sen eteen tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Päädymme tekemään opinnäytetyön kyseisestä aiheesta, koska koemme, että poliisi on usein avainasemassa moniammatillisessa yhteistyössä, kun puhutaan erinäisten ongelmien ratkaisemisesta. Poliisin lain säättämiin tehtäviin kuuluu toimia turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. (Poliisilaki. Lyh. PoliisiL 1:1§.) Poliisin ja sosiaalitoimen välinen yhteistyö on meille hieman vieraampi moniammatillisen yhteistyön muoto, emmekä usko, että olemme ainoita. Työharjoittelun aikana huomasimme, että usein poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä säätelevät toimintatavat ja lakiperusta, eivät olleet täysin selvät. Kun huumeisiin liittyvään rikosepäilyyn on osaisena nuori, joudutaan apua hakemaan usein myös moniammatillisen yhteistyön kautta. Keskeimpiä poliisin yhteistyötahoja nuorten huumausainerikollisuuteen liittyen ovat juurikin sosiaali- ja terveystoimi. Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä selkeyttävälle tutkimukselle on siis olemassa tarve.

Käsitlemme opinnäytetyössämme ensin yleisesti huumetilannetta ja nuorten huumeekulttuurista Suomessa. Luvussa kolme kerromme poliisin ennalta estävästä toiminnasta nuorten huumausainerikollisuuden ehkäisemiseksi. Lopuksi käsitlemme tutkimuksemme toteutusta, tutkimustuloksia ja niistä tehtäviä johtopäätöksiä sekä kehitysehdotuksia.

2 HUUMETILANNE SUOMESSA

Kerromme luvuissa 2.1 ja 2.2 Suomen ja Joensuun huumausainetilanteesta yleisesti. Erinäisten tutkimusten mukaan tietyt huumausaineet ovat olleet hallitsevia käytön osalta jo pidemmän aikaa sekä Suomessa, että muualla Euroopassa. Tällaisia tutkimuksia ovat tehneet esimerkiksi Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCDDA) ja Suomessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Luvussa 2.3 kerromme huumeisiin liittyvästä ääri-ilmiöstä, huumausainekuolemista.

2.1 Yleistä Suomen huumetilanteesta

Huumeet ja huumausaineiden aiheuttamat kuolemat ovat yleistyneet Suomessa. Euroopan huumeraportin mukaan Suomessa, samoin kuin Ruotsissa ja Norjassa, on yleisin takavari-koitu stimulantti vuonna 2017 ollut Amfetamiini. Muualla Euroopassa Amfetamiini on ollut yleisintä Ranskassa ja Saksassa. Kokaiini hallitsee länsi- ja eteläistä-Eurooppaa. MDMA:n, eli ekstaasin ja Metamfetamiinin käyttö jakaantuvat muualle Eurooppaan. (EMCDDA 2019, 26.)

Myös vuonna 2020 raportoidussa Suomen jätevesitutkimuksessa kerrotaan, että Amfetamiini on ollut pääasiallisesti ainakin 2012 vuodesta asti eniten käytetty huumausaine varsinkin Helsingin alueella lukuun ottamatta vuosia 2016 ja 2017, jolloin jätevesitutkimuksen perusteella käytetyin huume, jota pystytään jätevedestä mittaamaan, oli Metamfetamiini. (THL 2020a.) Jätevesitutkimuksen piirissä on yli puolet Suomen väestöstä, joten sen perusteella tuloksia voidaan pitää luotettavina ja vahvasti yleistävinä yhteiskunnallisella tasolla.

Kannabis on yhä ainakin Euroopan käytetyin huume, ja sen suosio pitää pintansa myös Suomessa (EMCDDA 2019, 15). Kannabista ei kuitenkaan pystytä mittaamaan jätevedestä, koska kannabiksen käyttö arvioidaan mittaamalla sen päämetaboliitti (THC-COOH), joka on toistaiseksi ainoa sopiva biomarkkeri. Sitä erittyy vain vähän, minkä vuoksi sitä ei voida mitata jätevedestä, eikä se näin ollen näy jätevesitutkimuksessa muiden huumeiden ohella. (EMCDDA 2020, 2.)

Olemme huomanneet, että mediasta on nykyisin saanut lukea enenevässä määrin huumausaineisiin liittyvää otsikointia. Uskomme että, tämä voi johtua joko huumausaineiden ja niiden käytön yleistymisestä, tai huumausaineisiin liittyvän uutisoinnin lisääntymisestä. Uskomme, että molemmat näistä pitävät paikkaansa. Samalla olemme joutuneet työmme kautta huomaamaan, että huumausaineita käytetään yhä rohkeammin myös nuorten keskuudessa. Tämä kertoo nuorten kohdalla mielestämme yleisestä asennemuutoksesta huumausaineita kohtaan ja huumausaineiden käytön mahdollisesta lisääntymisestä. Myös Hakkarainen ym. (2011, 166) ovat huomanneet Suomalaisten nuorten muuttuvat asenteen huumausaineita kohtaan. Hakkarainen ym. toteavat, että esimerkiksi huomattava osa suomalaisista olisi valmis hyväksymään lääkekannabiksen laillisen saannin. Nuorimmissa väestöryhmissä kohtalaista kannatusta saa myös näkemys, että kannabiksen lääkekäyttö voisi toteutua sallimalla kotikasvatus. Kaiken kaikkiaankin huumeekyselyn 2010 tulokset kertovat, että aikaisempaa useampi suomalainen jättäisi kannabiksen kotikasvatuksen rankaisematta. Tämä näkemys on yleisin nuorimmissa ikäryhmissä ja etenkin nuorten miesten keskuudessa.

2.2 Huumeet Joensuussa

Joensuu on Pohjois-Karjalan maakunnan maakuntakeskus. Joensuu kuuluu Itä-Suomen poliisilaitoksen alueeseen, joka on pinta-alaltaan Suomen poliisilaitoksista kolmanneksi suurin. Vuoden 2019 alussa Joensuussa oli 76 551 asukasta (Joensuun kaupunki. Luettu 1.5.2020). Toiminta-alueena Joensuu tarjoaa poliisille monipuolisen toimintaympäristön, koska se kuuluu Suomen tasolla keskisuurien kaupunkien ryhmään. Tämä tarkoittaa myös sitä, että valtakunnallisella tasolla esilläolevat nyky-yhteiskunnan lieveilmiöt mukaan lukien huumausaineet ovat nähtävissä kiinteänä osana Joensuun poliisin arkea ja tehtäväkenttää.

Taulukosta 1 on nähtävissä poliisin tietoon tulleet ilmoitetut huumausainerikokset Joensuussa vuosina 2010-2020.

TAULUKKO 1 Joensuussa ilmoitetut huumausainerikokset vuosina 2010-2020. Rikoksesta epäillyt ikäryhmittäin. (PolStat 27.8.2020.)

Ilmoitetut Huumerikokset Rikoksesta Epäillyt ikäryhmittäin		Joensuu 2010 - 2020										
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<= 14	HUUMAUSAINEEN KÄYTTÖRIKOS	0	0	1	0	1	0	0	0	2	1	0
	HUUMAUSAINERIKOS	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	0
	TÖRKEÄ HUUMAUSAINERIKOS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15 - 17	HUUMAUSAINEEN KÄYTTÖRIKOS	1	2	3	4	7	10	12	4	7	4	5
	HUUMAUSAINERIKOS	0	0	2	0	3	0	2	2	2	2	3
	TÖRKEÄ HUUMAUSAINERIKOS	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
18 - 20	HUUMAUSAINEEN KÄYTTÖRIKOS	23	19	33	30	23	18	25	28	32	22	9
	HUUMAUSAINERIKOS	5	15	8	8	29	6	7	10	6	5	10
	TÖRKEÄ HUUMAUSAINERIKOS	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	2
>= 21	HUUMAUSAINEEN KÄYTTÖRIKOS	192	168	172	137	131	102	110	109	179	116	142
	HUUMAUSAINERIKOS	42	93	93	72	65	45	48	54	64	84	62
	TÖRKEÄ HUUMAUSAINERIKOS	3	7	1	8	1	9	3	0	2	1	9

Taulukosta on nähtävissä, että Joensuussa on alle 18-vuotiaiden osalta pysytty suurilta osin lievimmissä rikosnimikkeissä, kuten huumausaineen käyttör rikoksissa ja huumausainerikoksissa. Yli 21-vuotiaat ovat kuitenkin yhä tänäkin vuonna niitä, jotka tekevät eniten huumeisiin liittyviä rikoksia. Joensuussa vuosina 2010 – 2020 huumausainerikollisuus ei sinänsä ole tilastoiden valossa kasvanut, vaan siinä on esiintynyt heittoja vuosittaisilla tasoilla viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Huolestuttavana ilmiönä tilastosta on nähtävissä, että 15-17 vuotiaiden nuorten kohdalla kolmen viimeisen vuoden aikana on nimikkeenä ollut myös törkeä huumausainerikos, kun niitä ei ole aiempina vuosina ollut lainkaan. Huomionarvoista on myös, se että vuosi 2020 on vasta osittain tilastoituna, joten kuluvan vuoden osalta tilastoihin tapahtuu vielä kasvua. Kaiken kaikkiaan on syytä muistaa, että kyse on piilorikollisuudesta, joten on luultavaa, että poliisin tietoon tulee vain pieni osa todellisista huumerikoksista.

Vuodesta 2014 asti Joensuu on osallistunut jätevesitutkimukseen, josta on nähtävissä, että Joensuussa yleisin huumausaine, poissulkien kannabis, on vuoteen 2018 on ollut Amfetamiini. Jätevesitutkimuksen mukaan Joensuussa on esiintynyt pääasiassa toiseksi eniten MDMA:ta, ja seuraavaksi eniten Metamfetamiinia. Vuonna 2016 tutkimuksista on löytynyt jäännöksiä myös Kokaiinista. Joensuussa huumausaineet ovat lisääntyneet tasaisesti vuodesta 2014 lähtien kuten muuallakin Suomessa. (THL 2020a.)

2.3 Huumausainekuolemat huumausainerikollisuuden ääri-ilmiönä

Kuolemansyytilastojen mukaan Suomessa kuoli vuonna 2018 huumausaineisiin 261 henkilöä, mikä on 61 enemmän, kuin edellisellä vuonna. Huumausainekuolemien määrä on kasvussa jo kolmantena peräkkäisenä vuonna. Eniten lisääntyivät 20–29-vuotiaiden kuolemat. Suurin osa huumausainekuolemista oli tapaturmaisia moniainemyrkytyksiä, joissa huumeen

osuus oli merkittävin. (Tilastokeskus 2019.) Moniainemyrkytykset johtuvat usein erinäisten päihdeiden sekakäytöstä. Kerromme päihdeiden sekakäytöstä lisää kappaleessa 3.2.

Huumeisiin liittyvät kuolemat ovat monitahoinen käsite ja kompleksi ilmiö. Riippuen näkökulmasta, huumeisiin liittyvät kuolemat voivat käsittää vain huumeiden suoraan aiheuttamat kuolemat, jotka tunnetaan myös myrkytyksinä tai lisäksi sisältää myös huumeiden epäsuorasti aiheuttamat kuolemat, joihin huumeet ovat olleet myötävaikuttamassa. Epäsuorilla kuolemilla tarkoitetaan esimerkiksi huumeiden vaikutuksen alaisena tapahtuvat onnettomuudet ja väkivaltaiset kuolemat, mukaan lukien itsemurhat. Huumeisiin liittyviin kuolemiin voidaan laskea myös HI-virukseen liittyvät kuolemat, joissa tartunta on tapahtunut liikaisten huumeiden käyttövälineiden välityksellä. Laajin määritelmä kattaa huumeisiin liittyväksi myös ne kuolemat, joissa menehtynyt ei ole huumeiden käyttäjä, vaan huumeiden vaikutuksen alaisena oleva kuski aiheuttaa liikennekuoleman ulkopuoliselle tai ohikulkija kuolee huumeisiin liittyvässä rikollisten välienselvittelyssä. (Rönkä 2018, 17; Darke ym. 2006.)

TAULUKKO 2. Huumemyrkytyksiin kuolleet ikäryhmittäin vuosina 2013 – 2018. (THL 2019a.)

Huumeiden ja lääkkeiden päihdekäytön aiheuttamat tapaturmaiset myrkytykset¹⁾ • Förgiftningar genom olycksfall vid användning av narkotika och läkemedel i berusningssyfte.¹⁾ • Accidental poisonings caused by drug use or intoxicant use of pharmaceuticals.¹⁾

Ikäryhmä ja sukupuoli • Åldersgrupp och kön • Age group and gender	2013	2014	2015	2016	2017	2018
-14	-	-	-	-	-	-
15-19	2	4	4	4	12	20
20-24	24	16	15	22	24	30
25-29	37	32	28	20	23	29
30-34	31	28	29	25	27	26
35-44	33	36	38	39	62	51
45-54	26	17	20	19	17	27
55-	9	4	7	4	2	5
Yhteensä • Totalt • Total	162	137	141	133	167	188
Miehet • Män • Men, %	82,7	88,3	85,8	84,2	75,4	79,8
Naiset • Kvinnor • Women, %	17,3	11,7	14,2	15,8	24,0	20,2

1) Oikeustoksikologiayksikössä arvioidaan asiakirjojen pohjalta vainajan lääkkeiden käyttöä päihtymistarkoituksessa. EMCDDA:n selection D määritelmän mukaisesti huumemyrkytyksiin ei sisällytetä myrkytyksiä, joissa aiheuttajana ovat pelkästään uni- tai rauhoittavat lääkkeet. • Vid enheten för rättstoxikologi bedöms de avlidnas användning av läkemedel i berusningssyfte utgående från handlingar. I narkotikarelaterade förgiftningar i enlighet med EMCDDA selection D upptas inte förgiftningar som enbart beror på sömnmediciner eller lugnande mediciner i narkotikarelaterade förgiftningar. • Forensic toxicology unit uses different kinds of records to assess whether the deceased had used medicines for intoxication purposes. In accordance with the EMCDDA Selection D definition, drug poisonings do not include poisonings caused by hypnotics or sedatives.

Lähde: Oikeustoksikologiayksikkö, THL. • Källa: Enheten för rättstoxikologi, THL. • Source: Forensic Toxicology Unit, THL.

Ennen huumekuoleman tapaista ääri-ilmiötä huumeiden käyttö ehtii aiheuttaa monia ongelmia käyttäjässään. Varhain aloitetut huumekekeilut voivat käynnistää huumeaineiden ongelmankäytön, ja mitä runsaampaa ja pidempiaikaista käyttö on, sitä todennäköisemmin nuori tulee oireilemaan psyykkisesti, joka voi myös edetä vakavammaksi mielenterveyden häiriöksi. Väestötutkimuksissa on arvioitu, että 60-80 prosenttia päihdehäiriöisistä nuorista kärsii jostakin samanaikaisesta psyykkisestä häiriöstä. Samanaikainen psyykinen oireilu voi myös vaikuttaa huumeongelman hoitoennusteeseen. (Aalto ym. 2018, 261.)

Nuorten huume- ja päihdehäiriöihin ja niistä johtuviin psyykkisiin oireisiin liittyy myös huomattava itsemurhien ja niiden yritysten riski. Samalla myös huumeista tai muista asioista johtuvat mielenterveyden häiriöt lisäävät tätä riskiä. Huumeiden käyttöön liittyy yleensä lääkkeiden sekakäyttöä, joka taas lisää yliannostusten riskiä. Myrkytyskuolemien syynä on monesti itsemurha, mutta myrkytyskuolemia tapahtuu myös vahinkoina seurauksena sekakäytöstä. Suomalaisilla nuorilla miehillä yliannostukset, joihin liittyyvät yliannostus- ja tapaturmakuolemat, ovat yleisempiä, kuin muualla länsimaissa. (Aalto ym. 2018, 262.)

Epäsuoria huumausaineiden aiheuttamia kuolemia kuuluu paljon myös poliisin tehtäväkenttään. Monessa tapauksessa taustalla ja myötävaikuttamassa on ollut vahvasti huumausaineet ja muut päihteet, sekä niiden ongelmakäyttö. Usein vaikuttavana tekijänä on päihteiden lisäksi psyykkisiä sairauksia tai häiriöitä, joista osa johtuu huumeiden ja lääkkeiden ongelmakäytöstä. Olemme huomanneet osasta huumausaineita käyttävistä asiakkaistamme, että päihteiden käyttö tuntuisi vain pahentavan merkittävästi jo valmiiksi vaikeita psyykkisiä oireita, joka osaltaan lisää henkilön riskikäyttäytymistä.

3 NUORTEN HUUMEKULTTUURI

Nuorten huume-kulttuuri on aikojen saatossa ollut kovassa murroksessa. Nuoret ovat aina käyttäneet päihteitä enemmän tai vähemmän päihdyttävässä tarkoituksessa. Käytetyt päihteet ja päihteidenkäytön motiivit ovat kuitenkin muuttuneet aikojen saatossa. Nyky-yhteiskunnassa nuorten päihteidenkäyttö on moninainen ilmiö, ja päihteiden käytön taustalla ovat monet erinäiset tekijät. Nykypäivän päihteidenkäyttöä muokkaavat muun muassa huumausaineiden helppo saatavuus ja niiden aseman vakiintuminen yhteiskunnassa.

3.1 Nuoret

Nuorten määritelmä vaihtelee paljon kansakunnittain. Suomen nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä, kun taas esimerkiksi yhdistyneiden kansakuntien määritelmä nuorelle on 15-24 vuotias. (Nuorisolaki 1,3§.) Nuoruus voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruuteen (noin 11–14-vuotiaat), keskinuoruuteen (noin 15–18-vuotiaat) ja myöhäisnuoruuteen (noin 19–25-vuotiaat) (Aaltonen ym. 2007, 18).

Nuori etsii itseään, sekä omaa identiteettiään, ja miettii hyväksyvätkö ystävät ja muut ympärillä olevat hänet. Nuori hakeutuu ikäistensä seuraan, joiden kanssa hän viettää aikaa. Nuoruuteen kuuluu usein myös, se että Erilaisten riskien ja kokeilujen keinoin nuori hakee hyväksyntää ja paikkaansa ystävien seurassa. (Hiipakka 2011, 5.) Varttuessaan nuori itsenäistyy ja alkaa opetella omaa elämää. Kotona ei enää välttämättä olla yhtä tarkasti perillä nuoren asioista, vaikka niitä seurattaisiinkin. Vanhempien omat kiireet tai huolet vähentävät mahdollisuuksia tietää lapsen menemisistä ja tekemisistä. (Aaltonen ym. 2007, 304.)

Koska nuoruusaika on moninaisten muutoksien aikaa identiteetin ja minä- kuvan rakentamisessa, on nuori erityisen altis myös negatiivisille vaikutuksille. Nuorelle on tärkeää kokea, että hän kuuluu johonkin. Jos ystäväpiirissä altistuu huumausaineille, voi nuoren halu miellyttää tovereitaan johtaa siihen, että päihkeitä kokeillaan yhteenkuuluvuuden ehdoilla. Kun muillekaan nuorille ei näytä käytön jälkeen tapahtuvan mitään, uskalletaan aineita kokeilla turvallisin mielin itsekin. Nuori katsoo omaa elämää lyhyellä aikavälillä, eivätkä myöhemmät terveyshaitat, tai muut ongelmat askarruta mieltä. (Aaltonen ym. 2007, 302.)

3.2 Huumeet nuorten keskuudessa

Mikko Salasuo mainitsi tutkimuksessaan jo 16 vuotta sitten, kuinka huumausaineet ovat kokeneet tiettytyyppisen normalisaation nuorten keskuudessa. Huumeiden viihdekäyttöä, kokeilua ja käyttöä säätelevät normit ovat muutoksen keskellä, ja voidaan puhua jopa käytön normalisoitumisesta nuorison keskuudessa. (Salasuo 2004, 16.) Nuorten huumeekulttuurin rituaalit ja normit ovat usein hyvin erilaisia kuin muussa yhteiskunnassa. Toiminta on luonteeltaan rikollista ja se rikkoo yhteiskunnan määäämiä normeja. Kun huumeiden kokeilijat tutustuvat uuteen merkitysmaailmaan, heidän käsityksensä huumeiden käytön vaikutuksista, riskeistä ja haitoista voivat muuttua. Tämä sosiaalinen oppimisprosessi on hyvin merkittävä nykynuorten suhtautumisessa huumausaineiden käyttöön. (Salasuo 2004, 41.) Jatkuvasti lisääntyneet kokeilut ja käyttö ovat muuttaneet useiden nuorten suhtautumista aiempaa myönteisemmäksi, mutta valtaväestön asenteet huumeita kohtaan ovat hyvin kielteisiä ja tukevat tiukasti rajoittavaa huumeepolitiikkaa (Salasuo 2004, 22).

Huumeiden käyttö alkaa normaalisti juurikin viihdekäyttönä. Huumeiden viihdekäytöllä tarkoitetaan sitä, että huumausaineiden käyttö tapahtuu vapaa-ajalla. Käyttäjä käy siis töissä tai opiskelee. Viihdekäyttöön liittyy aina oletus siitä, että käyttö on hallittua, ja että sillä on pääosin myönteiseksi koettuja seurauksia. Viihdekäyttö voi yhtä lailla liittyä viikonloppubailaamiseen kuin elämäntapaan. (Salasuo 2004, 27.)

Uskomme, että joidenkin nuorten myötämielisempi suhtautuminen päihdekulttuuriin voi osittain johtua myös nuoruuteen kuuluvasta kapinahengestä. Nuori ei välttämättä osaa kyseenalaistaa huumausaineiden haittoja, tai ei pidä niitä merkittävinä omalle terveydelle. Nuoret ovat usein myös valmiimpia ottamaan tarpeettomia riskejä ja ovat kokeilunhaluisia uusia asioita kohtaan. Jos nuori altistuu kaveripiirinsä kautta voimakkaasti erilaisille päih-teille, voidaan päih-teiden käyttö kokea normaaliksi osaksi nuoruutta ja ”hetkessä elämistä”. Myös Pichardt (2009) huomauttaa, että kapinallisuus saattaa ilmetä nuorella tahallisina sääntöjen ja normien rikkomisina, kun nuori pyrkii itsenäistymään vanhempiensa asettamista odotuksista. Pichardt mainitsee myös, että nuoren uhma voi näkyä esimerkiksi myös itsetuhoisena käyttäytymisenä ja vaarallisina päihdekokeiluina.

Nuorille kokeilijoille voi avautua uudenlainen tietoisuus ”todellisesta luonteesta”, jolloin yhteiskunnalliset, käyttöä säätelevät muodolliset normit sekä aiemmin, esimerkiksi valistuksen kautta opitut normit voivat menettää merkityksensä (Salasuo 2004, 41). Huumausaineiden roolin muutokseen nuorison keskuudessa on vaikuttanut osaltaan useampi tekijä. Parker

ym. (1998, 152 – 157) määrittävät teoksessaan huumeiden käytön normalisoitumiselle kuusi kriteeriä;

- Huumausaineiden saatavuuden parantuminen
- Kokeilun lisääntyminen
- Säännöllisen käytön lisääntyminen
- Huumausaineiden arkipäiväistyminen ja suvaitseminen nuorten keskuudessa
- Kokeilun ja käytön ulottuminen myös aikuisväestöön
- Laillisten ja laittomien päihteiden käytön lomittuminen

(Parker ym. 1998, 152 – 157).

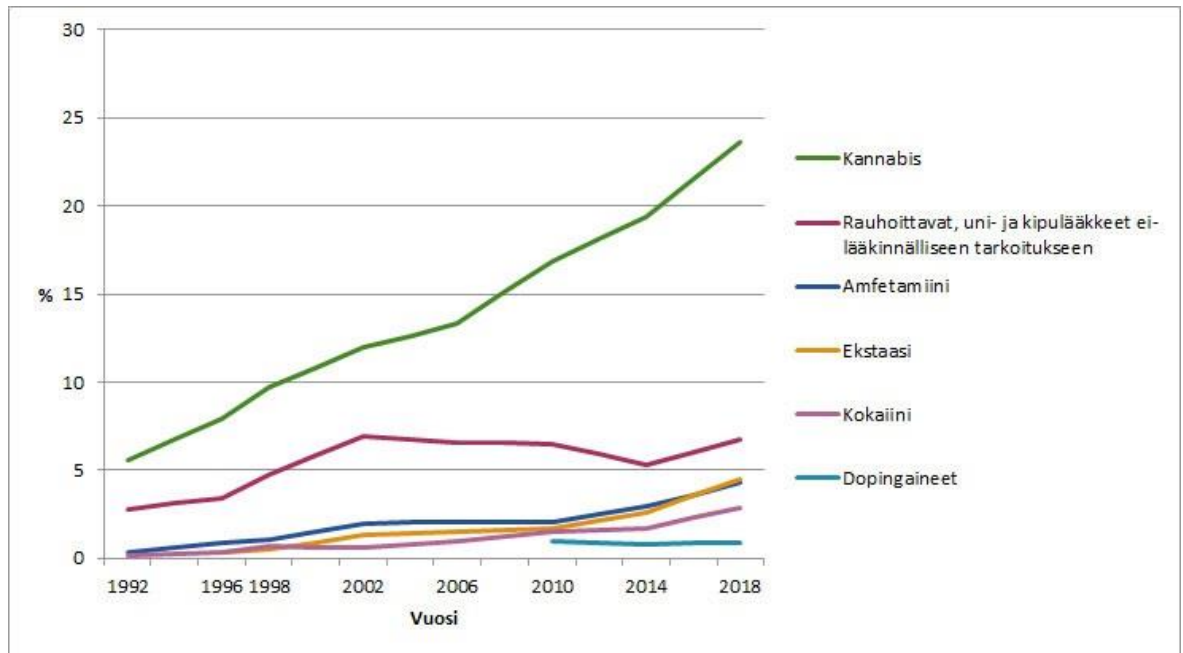
Nuorten huumausaineiden kokeilua ja käyttöä käsiteltäessä tulee kyseenalaistaa myös nuoren syyt huumausaineiden käyttöön. Salasuo kertoo tutkimuksessaan (2004, 27), että huumausaineiden käytön motiivit liittyvät yleensä seuraaviin asioihin, jotka vaikuttavat usein myös samanaikaisesti;

- juhlimiseen
- yhdessäoloon ystävien kanssa
- erottautumiseen
- statuksen hankintaan
- rentoutumiseen
- itsen henkiseen kehittämiseen
- uteliaisuuteen

(Salasuo 2004, 27).

Suomalaisten huumeiden kokeilu ja käyttö ovat yleistyneet 1990-luvulta lähtien. ”Yleisimmin kokeiltu tai käytetty huume on kannabis. Kannabiskokeilut ovat nelinkertaistuneet suomalaisessa väestössä vuoden 1992 kuudesta prosentista 24 prosenttiin vuonna 2018. Myös stimulanttien (esimerkiksi amfetamiini, ekstaasi ja kokaiini) kokeilut ovat yleistyneet, joskin niitä kokeilleiden osuudet väestöstä jäävät alle viiteen prosenttiin vuonna 2018.” (THL/Tilastokeskus 2018.) Näiden tulosten perusteella voidaan todeta, että huumeiden käytön lisääntyminen on jatkunut myös viimeisen neljän vuoden aikana. Huumeiden kokeilun ja käytön edelleen yleistyessä erilaiset haitat ja huumeita käyttävien palvelutarpeet ovat myös todennäköisesti kasvussa. (THL/ Tilastokeskus 2018.)

TAULUKKO 3. Kannabista tai muita aineita joskus elämänsä aikana kokeilleiden tai käyttäneiden osuudet 15–69-vuotiaassa suomalaisessa väestössä vuosina 1992–2018% (THL 2019a).

Suomalaisten huumeidenkäyttöä ja huumeasenteita mittaava tilastoraportti osoittaa, että Suomen suosituin huumausaine on kannabis. Kannabis on suosittua erityisesti nuorten keskuudessa, ja sen käyttö ja kotikasvatus on lisääntynyt. ESPAD-tutkimus kartoittaa eurooppalaisten koululaisten päihteiden käyttöä. Vuoden 2015 tutkimustulosten mukaan 15–16-vuotiaista suomalaisista koululaisista 8 prosenttia oli kokeillut kannabista ainakin kerran. Euroopan maiden vastaava keskiarvo oli 16 prosenttia. (THL 2020b.)

Päihteiden käyttö nuorten keskuudessa on tällä vuosituhanella pysynyt tasaisena ja paikoin vähentynytkin. Kannabiksen käyttö on kuitenkin lähtenyt kasvuun tämän vuosikymmenen puolivälissä (THL 2020b). Erityisesti yhdeksäsluokkalaisten poikien kannabiskokeilut ja käyttö näyttävät lisääntyneen vuoden 2015 jälkeen. Vuonna 2019 pojista 13 prosenttia ja tytöistä 9 prosenttia oli joskus elinaikanaan kokeillut kannabista. Nuoret liittyvät myös aiempaa vähemmän riskejä kannabiskokeiluihin. Muiden laittomien huumeiden käyttö on 15–16-vuotiailla harvinaista. Kolme prosenttia nuorista ilmoitti joskus kokeilleensa jotain muuta huumetta, kuin kannabista. (THL 2019c.)

Kannabiksesta on viime vuosina tullut suosittua myös 25–34-vuotiaiden nuorten aikuisten miesten keskuudessa, joista vuonna 2018 lähes puolet ilmoitti kokeilleensa kannabista ainakin kerran elämässään. Pitkällä aikavälillä myös monien muiden aineiden käyttö on yleistynyt, mutta se on ollut selvästi vähäisempää ja käyttö on jäänyt huomattavasti alemmalle tasolle, kuin kannabiksen kohdalla. Amfetamiinin ja ekstaasin kokeilukäyttö on yleistynyt 2010-luvulla ja kokaiininkin vuoden 2014 jälkeen. Vaikka muuntohuumeiden käyttö jää väestötasolla alhaiseksi, on niihin liittyvä huoli kuitenkin aiheellinen aineiden ennalta arvaamattomien vaikutusten vuoksi. Lääkkeiden ei-lääkinnällisen käytön yleisyys on pysytellyt

jokseenkin muuttumattomana koko 2000-luvun, joskin on hyvä huomioida, että huumeista ainoastaan kannabiksen käyttö on yleisempää kuin lääkkeiden väärinkäyttö, ja että trendit ovat erisuuntaisia ikä- ja sukupuoliryhmittäin. (Hakkarainen 2020, 3.) Kannabiksen käytön lisääntyminen nuorten keskuudessa on mielestämme huolestuttava ilmiö. Vaikka puhutaan verrattuna miedosta huumausaineesta, on kannabiksen käytössä useita erinäisiä haittoja erityisesti nuorelle. Kannabiksen kokeilu ja käyttäminen voi johtaa joillakin nuorilla vahvempien huumausaineiden kokeilemiseen.

Jouko Lönnqvist on kansanterveyslaitoksen tutkimusprofessori ja hän puhuu porttiteorian puolesta. Lönnqvist toteaa, että lievien päihteiden käyttö altistaa ja toimii porttina vahvempien päihteiden käyttöön, etenkin erityisen alttiuden omaavilla nuorilla. Päihteiden kokeilu edeltää toistuvaa käyttöä, joka lisää ongelmakäytön ja riippuvuuden riskiä etenkin silloin, kun käyttö alkaa hyvin nuorena. Kaikki riippuvuutta aiheuttavat aineet, tupakasta ja alkoholista lähtien, herkistävät ja ”opettavat” aivomme käyttämään ja ”kaipaamaan” päihteitä vaikuttamalla aivojen palkitsemis- ja mielihyväjärjestelmiin. (Kansanterveyslaitos 2004.)

Sekakäyttö kuuluu suomalaiseen päihdekulttuuriin. Pauliina Seppälä kertoo tutkimuksessaan, että suomalaista päihteiden käyttöä leimaa myös tilastotietojen mukaan yhä selvemmin aineiden sekakäyttö. Sekakäytöllä tarkoitetaan sitä, että henkilö käyttää useampaa päihdettä, muttei välttämättä yhtäaikaaisesti. Toisaalta se kuvaa myös useiden päihteiden yhtäaikaista käyttöä. (Seppälä 2003, 34.) Suurin osa laittomia päihteitä käyttävistä käyttää useampaa päihdettä, alkoholi mukaan luettuna, muttei välttämättä yhtäaikaaisesti. Tavallista on myös riippuvuus useammasta päihdestä samanaikaaisesti. (Seppälä 2003, 34.)

Karjalainen ym. (2019, 317) toteavat, että tutkimustulosten perusteella vuosien 2014 – 2015 ikäryhmien väliset erot olivat sekakäytössä pääosin samanlaiset, kuin kannabiksenkin kohdalla. Suurempi osuus täysi-ikäisistä nuorista, eli 23% oli käyttänyt kahta tai useampaa ainetta (alkoholi/huumeet/lääkkeet) samanaikaaisesti joskus elämänsä aikana alaikäisiin nuoriin (7 %) verrattuna. Täysi-ikäisten nuorten keskuudessa sekakäyttö oli pojilla tyttöjä yleisempää, kun taas alaikäisillä nuorilla suhde oli toisinpäin, eli sekakäyttö oli tytöillä poikia yleisempää. Cannabis ja alkoholi olivat yleisin ja alkoholi ja lääkkeet toiseksi yleisin samanaikaaisesti käytetty päihdeyhdistelmä molemmissa nuorten ryhmissä. (Karjalainen ym. 2019, 317.) Cannabis ja alkoholin samanaikaista käyttöä oli poikien keskuudessa tyttöjä enemmän molemmissa nuorten ryhmissä, kun taas alkoholin ja lääkkeiden käyttö oli tyttöjen keskuudessa poikia yleisempää, erityisesti alaikäisillä nuorilla. (Karjalainen ym. 2019, 317.)

3.3 Nuoren matka huumausaineiden käyttäjäksi

Päihteiden käyttö alkaa usein varhaisnuoruudessa, noin 12-13 vuoden iässä, ja päihdehäiriön alkamiseksi on väestötutkimuksissa todettu keskimäärin 14-15 vuotta (Aalto-Setälä ym. 2003, 9). Päihteiden käyttö alkaa usein tupakalla ja alkoholilla, joiden jälkeen siirrytään kokeilemaan kannabista, ja sen jälkeen muihin huumeisiin. Käytetty päihde, sen laatu ja päihteiden keskinäinen järjestys riippuvat pitkälti ympäröivistä kulttuurisista normeista, päihteiden saatavuudesta ja niiden hinnasta. Kaikki tupakkaa tai alkoholia käyttävät nuoret eivät

automaattisesti siirry huumausaineisiin, mutta riski niiden käyttöön on paljon suurempi niillä, jotka käyttävät tupakkaa tai alkoholia. (Aalto-Setälä ym. 2003,10.)

Useiden tutkimusten mukaan suomalainen huumeriippuvainen aloittaa alkoholilla, jonka jälkeen kuvioihin tulee kannabis n. 15-vuotiaana, sitten bentsodiatsepiinit n. 17-vuotiaana, amfetamiini n. 17,5-vuotiaana ja buprenorfiini noin 19-vuotiaana. Huomionarvoista on myös se, että suomalaiset huumeiden käyttäjät ovat verrattain nuoria hoitoon hakeutuessaan. (Seppä ym. 2012, 10.)

Tutkimuksissa on todettu, että mitä nuorempana henkilö aloittaa alkoholin käytön, sitä todennäköisemmin hän aikuisiässä käyttää alkoholia usein ja paljon. Alkoholinkäytön aloitus alle 15-vuotiaana on osoittautunut merkittäväksi riskitekijäksi myöhemmille päihde- ja mielenterveysongelmille useissa kansainvälisissä tutkimuksissa, ja sama havainto tehtiin Kansanterveyslaitoksen lukiolaistutkimuksessa. Mitä myöhäisempään ajankohtaan kaikkien päihteiden kokeilu ja käyttö lapsuudessa ja nuoruudessa sijoittuu, sitä vähäisempiä ovat myös haittojen seuraamukset väestötasolla. (Aalto-Setälä ym. 2003, 10.)

Aaltonen ym. toteavat teoksessaan, että nuoren huumeisiin tutustuminen on ihastumista aiheen vapautta ja mielihyvää luovaan tunteeseen. Kokemus on kuitenkin näennäinen. Perinteisesti ensimmäiset huumeekokeilut tapahtuvat kotibileissä, jossa kannabispiippu kiertää kaverilta toiselle. Nuoren on tällöin vaikea kieltäytyä kiusauksesta. Vähitellen nuori kiinnostuu yhä enemmän huumaavista kokemuksista. Nuori hankkii tietoa huumausaineista ja selvittää, mistä niitä saa, mitä ne maksavat ja miten niitä käytetään. Nuori ei välttämättä tiedosta huumeiden haittavaikutuksia, vaan yrittää sen sijaan saada kavereitaan mukaan samaan juoneen. (Aaltonen ym. 2007, 308.)

Olemme työmme kautta olleet tekemisissä useiden huumausaineita enemmän tai vähemmän säännöllisesti käyttävien nuorten kanssa. Olemme huomanneet joillakin nuorilla yleistä välinpitämättömyyttä jopa kovia huumausaineita kohtaan. Osa nuorista suhtautuu huumausaineisiin hyvin rationaalisesti ja tiedostaa niiden vakavat haittavaikutukset, kun taas osalle nuorista koko elämä ja lähiympäristö alkavat rakentua huume kulttuurin ympärille. Tällaisia nuoria voidaan mielestämme perustellusti kutsua huumausaineiden ongelmakäyttäjiksi. Tällaisille nuorille päihteiden väärinkäyttö on usein harvoin se ainoa ongelma; usein nuorella on taustallaan myös esimerkiksi koulupudokkuutta, perheen sisäisiä ongelmia esimerkiksi vanhempien kanssa ja muita sosiaalisia ongelmia, joita päihteiden jatkuva väärinkäyttö tuntuisi vain pahentavan.

3.4 Nuorten päihdeongelmien riskitekijät ja suojaavat tekijät

Nuoren suurempaan todennäköisyyteen käyttää päihteitä vaikuttavat useat erinäiset riskitekijät. Riskitekijät voivat olla geneettisiä persoonallisuuteen kuuluvia ominaisuuksia, lapsuuden perheeseen ja sen toimintakykyyn liittyviä tai muita erilaisia ympäristötekijöitä. Nuorelle näillä tekijöillä on monenlaista merkitystä eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Samalla tavalla

suojaavat tekijät ovat yhteydessä nuoren pienempään todennäköisyyteen käyttää päihteitä. (Aalto-Setälä ym. 2003, 10.)

Aaltonen ym. (2007, 16.) toteavat, että nuoruusiän kehitys vaatii runsaasti voimavaroja nuorelta. Nuori on osa perhettään ja asiat kotona vaikuttavat nuoreen ja nuoren asiat puolestaan perheessä ja esimerkiksi sen ihmissuhteisiin. Nuoruusiän kehitys muovaa nuoresta aikuisen ja esimerkiksi turvallinen ympäristö, läheiset ihmissuhteet ja myönteiset kokemukset itsestä ovat tärkeitä vakaan tulevaisuuden rakennusaineita.

Seppä ym. (2012, 214.) taasen toteavat, että nuoruus on keskeinen kehitysvaihe myöhemmän terveyden, elintapojen ja myös mielenterveyden häiriöiden näkökulmasta. Nuoruuteen ajoittuvien kokeilujen myötä omaksutaan monet vakiintuvista tottumuksista, myös huumeiden ja muiden päihteiden käyttö. Huumekokeilujen todennäköisyyteen vaikuttavat monet nuoren lähiympäristöön liittyvät tekijät, kuten huumeiden helppo saatavuus, sekä päihteitä käyttävät ja niihin myönteisesti suhtautuva lähipiiri. Myös nuoren vanhempien myönteinen asenne päihteiden käyttöön ja vanhempien päihteiden käyttö lisäävät kokeilujen todennäköisyyttä. (Seppä ym. 2012, 214.)

Nuoren huumeongelmien riskiä lisäävät hänen vanhempiansa mielenterveyden häiriöt. Seppä ym. (2012, 214.) toteavat, että on mahdollista, että riski välittyy nuoriin vanhemmista esimerkiksi niin, että esimerkiksi depressiosta tai päihdehäiriöstä kärsivä isä tai äiti ei jaksakaan kiinnostua nuoruusikäisen lapsensa tekemisistä ja siksi ei riittävästi osallistu nuoren arkielämään, eikä kykene asianmukaiseen vanhemmuuteen. Vanhempien nuoreen kohdistamien odotusten epäselvyyttä, kasvatuseräilyä, epäjohtamismukaisuutta, kohtuuttomia rangaistuksia, riitaisaa ja vihamielistä perheilmapiiriä pidetään niin ikään nuoruuden ongelmien riskitekijöinä päihdehäiriöiden kehittymisen näkökulmasta.

Nuorissa itsessään olevia ominaisuuksia on tunnistettu useita, jotka voivat lisätä riskiä päihdehäiriöön. Tarkkaavaisuus-, uhmakkuus- ja käytöshäiriöt, sekä muuten ilmenevä vaikea temperamentti, impulsiivisuus ja aggressiivisuus voivat altistaa päihteiden käytölle. Nuoren oman häiriökäyttäytymisen vuoksi hän saattaa ajautua kaveripiireihin, joissa ilmenee epäsosiaalista käytöstä, ja nuori saattaa myös toisaalta käyttää alkoholia osittain myös itselääkintänä pahaan oloonsa. (Aalto-Setälä ym. 2003, 10.)

Olemme työssämme huomanneet, että nuoret hakevat seuraa ja vertaistukea yleensä muista saman tyyppisistä nuorista. Tämä ilmiö on vahvasti läsnä myös porukoissa, joissa käytetään päihteitä. Useampi päihdeongelmainen nuori on kertonut myös siitä, että jos joku kaveriporukkaan kuuluva harkitsee päihteidenkäytön lopettamista tai on hakeutumassa hoidon piiriin päihdehäiriön takia, on ilmaisia päihteitä yhtäkkiä reilusti tarjolla. Mielestämme tämä kertoo siitä, että myös huumeaineiden käyttö on usein vahvasti sosiaalista, ja niitä käytetään porukassa. Jos yksi yrittää irti päihteistä, voi muille tulla pelko siitä, että he jäävät yksin päihteiden kanssa ja kaveriporukan yhteisöllisyys kärsii. Myös Aalto-Setälä ym. (2003, 4) kertovat, että sosiaalinen riippuvuus voi liittyä päihteiden käyttötilanteisiin tai päihteiden käytön sosiaaliseen merkitykseen. Nuori saattaa käyttää päihteitä kaveripiirin hyväksynnän tai esimerkiksi ryhmän yhteenkuuluvuuden tunteen vuoksi (Aalto-Setälä ym. 2003, 4).

Myös traumaattiset tai stressaavat tapahtumat voivat altistaa nuoren päihdeongelmien kehittymiselle. Nuorta voi myös kiehtoa päihtymisen kokeminen, eli hänellä voi olla tarve etsiä uusia elämyksiä ("sensation seeking"). Sopeutumista kouluympäristöön voi myös vaikeuttaa erilaiset oppimisvaikeudet, ja nuori saattaa lievittää kokemaansa turhautumista käyttämällä päihteitä. Pojilla päihdehäiriöitä todetaan tyttöjä useammin. (Aalto-Setälä ym. 2003, 10 - 11.)

Voimme yhtyä siihen käsitykseen, että usein nuoren päihdehäiriöiden syyt ja niiden lähtökohdat ovat monen erilaisen tekijän summa. Uskomme, että vaikka lapsuus ja nuoruus olisivat nuorelle haastavia esimerkiksi hajanaisten perhesuhteiden ja vanhempien omien ongelmien takia, voi usein yksikin luotettava aikuinen lapselle ja nuorelle olla jopa pelastavan tärkeä paremman tulevaisuuden kannalta. Jos turvallista kasvuympäristöä ei ole mahdollista tarjota nuorelle luonnollisten perheolosuhteiden avulla, uskomme, että moniammatillisen viranomaisyhteistyön kautta tarjotulla avulla ja tuella on nuoren kehitykselle suuri, joskus pelastava merkitys.

3.5 Nuorten huumeiden hankintatavat ja kanavat

Huumeiden tarjonta on sosiaalista altistumista huumeille. Huumeiden tarjonta on kasvanut tasaisesti vuoteen 2010 asti, jolloin reilulle kolmasosalle suomalaisista oli joskus tarjottu huumeita. Sitten tämä osuus on pysynyt suhteellisen tasaisena, osuuden ollessa 37 prosenttia vuonna 2018. (Hakkarainen 2020, 13.)

Huumeita tarjotaan erityisesti 15–24-vuotiaille nuorille. Huumeiden tarjonta viimeisen vuoden aikana lisääntyi selvästi tässä ikäryhmässä vuoteen 2014 asti, minkä jälkeen se on taantunut. Myös nuorilla aikuisilla (25–34-vuotiaat) huumetarjouksia saaneiden osuus on kasvanut 2000-luvulla; miehillä jo 2000-luvun alusta ja naisilla vuodesta 2006 lähtien. Viime vuosina huumeiden tarjonta on lisääntynyt myös vanhemmissa ikäryhmissä, erityisesti miehillä (Hakkarainen 2020, 13). Se, että huumausaineita tarjotaan erityisesti nuorille, on huolestuttavaa. Nuorella ei usein ole kykyä tai kehityksen tuomaa kokemusperää mieltää huumausaineisiin liittyviä riskejä.

Seppälä havaitsi jo vuonna 2003, että internet on osoittautunut keskeiseksi mediaksi huumeitiedon välittämisessä, hankkimisessa ja huumeekulttuurienkin leviämässä. Lukuisten eri huumeiden vaikutuksista kertovien sivustojen ohella tärkeä tiedonjakamisen kanava ovat internetin reaaliaikaiset keskustelupalstat (chat) ja uutisryhmät/ keskustelufoorumit (Seppälä 2003, 20). Internetin keskustelupalstoilla käyttäjät kuvaavat käytettyjä päihteitä, päihdekokemuksia, päihteiden vaikutuksia sekä käyttäjien ajatuksia ja mielipiteitä erinäisistä päihteistä (Seppälä 2003, 20).

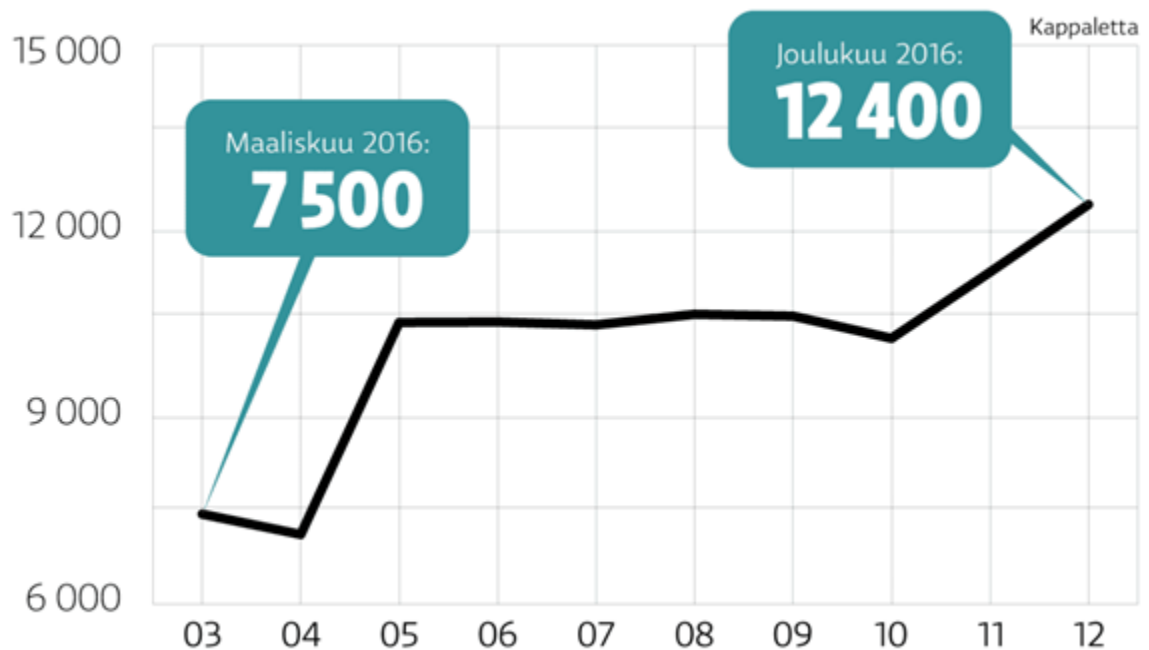
Yleisradio uutisoi 21.12.2016 tekemästään tutkimuksesta, jonka mukaan netissä tapahtuva huumekauppa on lisääntynyt rajusti viime vuosina. Suomalaisessa nettihuumekaupan keskiössä on salattu Silkkitie- verkkokauppa, joka toimii avoimesti niin sanotussa "dark webissä".

Silkkitie on suomalainen verkkokauppa, jonne kuka tahansa voi pystyttää myyntipöytänsä ja alkaa kaupitella huumeita. Ostaja lähettää osoitteensa myyjälle salattuna ja maksaa ostoksensa virtuaalivaluutalla, esimerkiksi bitcoineilla. Kauppa ei näy tavallisen netin puolelle, vaan sen käyttöön tarvitaan anonyymiteetin takaava Tor-selain. (Kerkkänen, Pietarinen 2016.)

Huumeakauppaa silkkitiellä tehdessään asiakkaat arvioivat myyjän, samaan tapaan kuin vaikkapa Airbnb:ssä tai Uberissä (Kerkkänen, Pietarinen 2016). Erinäisistä virtuaalisista ”huumebasaareista” voi lukea lukuisia suomalaisten ostajien kirjoittamia arviota ostamistaan vahvoista huumeaineista. Kauppa on siis hyvin avointa ja salatusta selaimessa asioivat myyjät ja asiakkaat eivät osaa pelätä esimerkiksi kiinnijäämistä netissä tapahtuvan myynnin kautta.

TAULUKKO 4. Huumeiden myynti-ilmoitusten määrä Silkkitiellä 2016 (Kerkkänen, Pietarinen 2016).

Yleisradion uutisessa esiintyvä Juha Nurmi on tutkinut jo vuosia Tor-verkossa käytävää huumeakauppaa. Nurmi on tallentanut joka kuukaudelta tiedot esillä olleista huumeiden myynti-ilmoituksista, joiden perusteella voidaan arvioida huumeaineenkaupan kasvua. Yhteensä Silkkitiellä oli maaliskuussa 2016 esillä 7 400 huumeiden myynti-ilmoitusta. Joulukuussa ilmoituksia oli 12 400 kappaletta. Lukujen perusteella voidaan todeta, että tarjonta on lisääntynyt lyhyessä ajassa jopa 68 prosenttia. (Kerkkänen, Pietarinen 2016.)

Helsingin huumeitutkintaa johtava rikosylikomisario Jukka Paasio selittää Silkkitien kasvua Suomen markkinoiden huumeaineiden kasvaneella määrällä, joka näkyy joka päivä poliisin arjessa kasvaneella huumeisiin liittyvällä työmäärällä. Paasio kertoo, että huumeita tuodaan entistä enemmän maahan ja myös käyttäjiä saattaa olla enemmän kuin aikaisemmin.

Paasio uskoo myös, että mahdollisuus pysyä tuntemattomana laskee varmasti kynnystä ryhtyä huumeiden ostajaksi tai myyjäksi. (Kerkkänen, Pietarinen 2016.)

Usein myytäviä huumausaineita shoppaillaan Tor-verkossa, jonka jälkeen ostaja ottaa yhteyttä myyjään esimerkiksi anonyymissä Wickr-sovelluksessa. Huumausaineet voidaan kätkeä maastoon, tai myyjä voi kohdata asiakkaan, ja kaupat tehdään kasvatusten käteisellä rahalla. Huumausaineiden myynti ja ostaminen koetaan tätä kautta suhteellisen riskittömäksi, joka uskoaksemme osaltaan alentaa kynnystä syyllistyä huumausainerikoksiin.

Syksyllä 2019 Silkkitien palvelin löydettiin ja se takavarikoitiin tullin toimesta. Asiasta käynnistettiin laaja rikostutkinta, kun palvelimen käyttäjiä ja siellä tapahtuvaa huumekauppaa alettiin tutkia (YLE 2019). Sittenmin silkkitien jättämän aukon huumausainekauppaan ovat mitä todennäköisemmin täyttäneet muut samalla periaatteella TOR-verkossa toimivat anonyymit kauppapaikat.

Nuoret kokevat huumausaineiden hankinnan olevan helppoa. Vuonna 2019 kannabiksen hankintaa piti helppona 27 prosenttia pojista ja 21 prosenttia tytöistä. Muista laittomista huumeista on kysytty amfetamiinin, ekstaasin, kokaiinin ja myös metamfetamiinin saatavuutta. Nuorten käsityksen mukaan myös näiden aineiden hankinta on jonkin verran helpottunut vuodesta 2015, vaikkakin niiden hankintaa pidetään selvästi vaikeampana, kuin esimerkiksi kannabiksen. Vuonna 2019 nuorista 5–8 prosenttia katsoi, että heidän olisi halutessaan erittäin tai melko helppoa hankkia näitä aineita. (THL 2019c.)

Vuosina 2015 ja 2019 nuorilta kysyttiin myös kannabiksen hankintatavoista ESPAD -kyseilyssä. Yleisimmäksi tavaksi on osoittautunut kaverilta saaminen tai ostaminen. Vuonna 2019 pojista 61 prosenttia ja tytöistä 56 prosenttia oli saanut käyttämänsä kannabiksen kaverilta, vastaavasti pojista 21 prosenttia ja tytöistä 26 prosenttia oli ostanut sen kaverilta. (THL 2019c.)

4 POLIISIN ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA

4.1 Poliisin ennalta estävä toiminta

Sisäministeriön 2019 julkaisemassa ENSKA – Poliisin ennalta estävän työn strategiassa Poliisin ennalta estävä työ on määritelty seuraavasti:

Poliisin ennalta estävällä työllä tarkoitetaan suunnitelmallisia ja johdettuja toimia, joilla estetään rikoksia, turvallisuutta heikentäviä häiriöitä ja muita ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavia ei-toivottuja tapahtumia. Poliisi toimii ratkaisulähtöisesti yhteistyössä eri viranomaisten, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Ennalta estävä toiminta on tietojohdoista ja sen toteutumisesta ja tuloksista raportoidaan säännöllisesti viranomaisille, yhteistyökumppaneille ja asukkaille. (Sisäministeriö 2019b, 15.)

Poliisilaissa 5 luvun § 1 on kerrottu määritelmä rikoksen estämisestä:

Rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. (PoliisiL 5:1.)

Ennalta estävää toimintaa ohjaa pääasiassa laki, niin kuin kaikkea muutakin poliisin toimintaa. Uutena ohjeistuksena toimii kuitenkin ENSKA, joka on tarkoitettu ohjaavaksi ohjeeksi vuosille 2019-2023.

Yksi Poliisin Poliisilaissa määritellyistä tehtävistä on rikosten ennalta estäminen (PoliisiL 1:1). Ennalta estävällä toiminnalla (EET) ylläpidetään yhteiskunnan turvallisuutta, turvallisuuden tunnetta ja luottamusta. Puuttamalla varhain turvallisuutta heikentäviin tapahtumiin ja kehitykseen poliisi voi parantaa edellä mainittuja tekijöitä. Keskeisimmät haasteet poliisin ennalta estävässä työssä ovat tällä hetkellä vähäiset resurssit ja asenteet, joiden mukaan ennalta estävä työ olisi vähempiarvoista työtä verrattuna muihin poliisin tehtäviin. Ennalta estävän työn tulosten osoittaminen on usein vaikeaa ja vaatii pitkäjänteistä seurantaa, joka myös vaikuttaa osaltaan asenteisiin. Ennalta estävän työn tulokset näkyvät usein vasta vuotta pidemmällä aikavälillä. Jos ennalta estävä toiminta onnistuu siten, että jokin rikos saadaan estettyä, niin tämä ei ole todettavissa poliisin tilastoissa, esimerkiksi selvitettyinä rikoksena tai annettuna luparatkaisuna. Koska poliisin tulosten seuranta perustuu pääosin numeraalisiin mittareihin ja vuoden tarkasteluajanjaksoon, ei tulosten seurantajärjestelmä siten tue riittävästi ennalta estävää työtä. (Sisäministeriö 2019b, 10.)

Olemme huomanneet poliisin ennalta estävän toiminnan merkityksen myös käytännössä. Rikosten ennalta estäminen on resurssien kannalta kannattavampaa, kuin rikoksen aiheuttamien vahinkojen korjaaminen jälkikäteen. Tähän voidaan lukea mukaan muun muassa rikoksen tutkintaan käytetty aika ja resurssit, rikoksen aiheuttamien vahinkojen korjaaminen, sekä rikoksen aiheuttamien muiden epäsuorien vahinkojen korjaaminen. Poliisin ennalta estävän toiminnan hyödyt näkyvät jokapäiväisessä poliisitoiminnassa. Esimerkkinä voidaan mainita ravintoloiden tyhjennysaikoihin kohdistettu yleisen järjestyksen ylläpitäminen. Kyse on yksinkertaisista teoista, joilla poliisi voi ennaltaehkäistä rikoksia ja näin säästää monipuolisesti yhteiskunnan resursseja. Tätä ravintoloiden läheisyydessä tehtävää ennalta estävää työtä voidaan mielestämme pitää arkipäiväin esimerkkinä tehokkaasta ja tarkoituksenmukaisesta poliisitoiminnasta.

EET:ssa on eri työmuotoja, joilla kaikilla on sama päämäärä. Lähipoliisitoimintaa voidaan kutsua niin sanotuksi ”näkyväksi poliisitoiminnaksi” jolla tarkoitetaan sitä, että poliisi on osana paikallista yhteisöä, poliisi tunnetaan, ja että poliisiin luotetaan. Lähipoliisitoiminnassa poliisit ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa paikallisten yhteisöjen kanssa. Näin myös poliisi pysyy ajan tasalla, mitä yhteisössä tapahtuu. Lähipoliisitoiminnan tulevaisuuden tavoitteena on, että poliisi tulee olemaan jatkossakin osana ja läsnä paikallisissa yhteisöissä. (Sisäministeriö 2019b, 20.)

Moniammatillisia toimintamuotoja ovat Marak eli moniammatillinen riskin arviointi, sekä Ankkuritoiminta. Marak on enemmänkin menetelmä tai työkalu, jonka tarkoituksena on tunnistaa uusiutuvan parisuhdeväkivallan uhreja ja parantaa tätä kautta heidän turvallisuuttaan. Ankkuritoiminta on osa poliisin ennalta estävää toimintaa, johon perehdymme myöhemmin. Paikallinen ongelmanratkaisu, eli POR, on työmuoto, jossa eri paikalliset toimijat ratkaisevat turvallisuusongelmia yhteistyössä poliisin kanssa. Sen kohteena voivat olla hyvinkin pienet kohteet, kuten esimerkiksi ostoskeskukset. HAH, eli huolta aiheuttavat henkilöt ovat henkilöitä, joiden käyttäytymisen ja/tai elämäntilanteiden suhteen on herännyt erityinen huoli, joka vaatii lisäselvitystä. Toisin, kuin Lähipoliisitoiminta, Ankkuritoiminta, POR ja HAH, Marak on Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen vetoisuudessa. Muissa toiminnoissa vetovastuu on poliisilla. (Sisäministeriö 2019b, 20-21.)

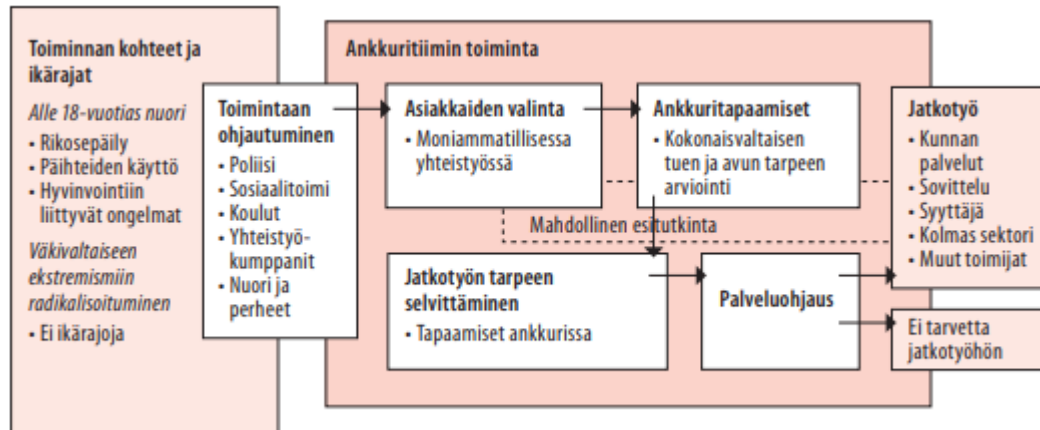
Moniammatillista työtä on kehitetty Suomessa 1990-luvun lopulta lähtien. Tavoitteena on saattaa yhteen eri viranomaisten ja usein myös järjestöjen osaamista ja toimintoja (Sisäministeriö 2019b, 20). Joensuussa nuorten rikosasioissa keskeisenä tahona toimii Itä-Suomen Poliisilaitoksen, Joensuun kaupungin nuorisopalveluiden ja SiunSoten moniammatillinen Ankkuriryhmä, jonka sijoituspaikkana on Joensuun poliisiasema. (Joensuun kaupunki. Luettu 1.5.2020.)

4.2 Ankkuritoiminta

Ankkuritoiminta on moniammatillista yhteistyötä, joka kohdistuu alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten rikosten ennaltaehkäisemiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen. Toiminta toteutetaan Ankkuriryhmissä tai tiimeissä, johon kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta ja nuorisotoimesta. Ankkuriryhmä pyrkii siihen, että nuori ja hänen perheensä tai huoltajansa saadaan avun piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta hyöty olisi suurin. Ankkuritoiminnassa yhtenä osana on myös väkivaltaiseen ekstreemismiin, eli radikalisoitumisen ehkäisy, jossa ei katsota ikärajoja samalla tavalla, kuin muussa ankkuritoiminnassa. Ankkuritoiminta käynnistyi ensimmäisen kerran Hämeenlinnassa 2000-luvun alkupuolella. (Sisäministeriö 2019a, 9, 17.) Sittemmin ankkuritoiminta on tullut laajasti käytäntöön koko Suomessa.

Seuraavassa kuviossa on nähtävissä rautalankamalli, joka kuvastaa kuinka Ankkuriryhmän asiakkaan prosessin tulisi toimia järjestelmällisesti, kuitenkin asiakkaan henkilökohtaiset ominaisuudet huomioon ottaen.

KUVIO 1. Ankkuritoiminnan prosessikuvaus (Sisäministeriö 2019b, 23).

Ankkuritoiminnan käsikirja on tehty tukemaan ankkuritoiminnan kehittämistä, toteuttamista ja arviointia Suomessa. Käsikirja on suunnattu tulevaisuuteen ja siinä on kuvattuna toimintamalli, joka perustuu hyviin käytäntöihin ja tieteelliseen tutkimukseen. Ankkuritoiminta on järjestetty siten, että se vastaa paikallisia ja alueellisia tarpeita. Sen toiminta on suhteutettu myös olemassa oleviin käytäntöihin ja se pyritään toteuttamaan joustavasti yhteistyössä muiden alueella toimivien toimijoiden kanssa. (Sisäministeriö 2019a, 9.) Ankkuri hoitaa myös perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tapauksia joillakin alueilla (Sisäministeriö 2019b, 20).

Ankkuritoiminnan keskeisin henkilö on nuori. Nuorella on prosessissa itsemääräämisoikeus, joka määrittää hänen osallisuutensa prosessiin. Ankkuriryhmän työntekijät kohtelevat nuorta tasavertaisesti ja hänet nähdään enemmän kumppanina, kuin asiakkaana. Hän tulee asioissa itse kuulluksi ja näin ollen saa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Ankkuriryhmän ammattilaisten tavoitteena on olla ensisijaisesti nuoren puolella ja tukea häntä pääsemään eteenpäin ongelmistaan ja elämässään. (Sisäministeriö 2019a, 19.)

Ankkuri järjestää lain kanssa ongelmiin joutuneelle nuorelle ja hänen vanhemmilleen ankkuritapaamisia, joissa nuori, hänen vanhempansa ja ammattilaiset saavat mahdollisuuden kertoa omin sanoin tapahtumasta, joka on johtanut kyseiseen tapaamiseen. Nuoren oma kuvaus tapahtumasta on tärkeää kuulla ja ottaa huomioon. Ammattilaisten tehtävä on käydä tapahtuma läpi nuorelle ja hänen vanhemmilleen lainsäädännön näkökulmasta ja mahdolliset seuraukset, jotka siitä on tai olisi voinut aiheutua. (Sisäministeriö 2019a, 28.)

Ankkuritapaamisen jälkeen kaikki keskusteluun osallistuneet pohtivat yhteisesti, konkreettisia asioita, joilla voidaan tukea nuorta eteenpäin prosessissa. Jos on tarpeen, niin nuorelle voidaan sopia uusi tapaaminen tai huolehditaan siitä, että nuori ohjautuu oikeiden palveluiden piiriin. Ennen kaikkea ankkuritapaaminen on tarkoitus pitää ja päättää myönteisessä ja kannustavassa ilmapiirissä. (Sisäministeriö 2019a, 28.)

Ankkuritoiminta on valtakunnallisesti ohjattua. Ohjausryhmään kuuluvat edustajat sisäministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä ja opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä Poliisi-

hallituksesta, Kuntaliitosta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Poliisiammattikorkeakoulusta ja ammattilaisista, jotka tulevat ankkuritoimista. Ohjausryhmän pääasiallisena tehtävänä on koordinoita ankkuritoimintaa. Sen tavoitteena on seurata toiminnan yhdenmukaisuutta, laatua, vaikuttavuutta ja saatavuutta alueellisesti ja paikallisesti, sekä puuttua mahdollisiin epäkohtiin. Ohjausryhmän tehtävänä on tukea ankkuritoiminnan toteuttamista osallistumalla esimerkiksi lainsäädännön valmisteluun ja ohjaamalla tämän toimintaa. Tämän lisäksi ohjausryhmä järjestää vuosittain koulutustilaisuuksia ja tekee aloitteita ankkuritoiminnan kehittämiseksi. Valtakunnallinen ohjausryhmä osallistuu myös kansainväliseen yhteistyöhön ja vastaa kansainvälisten hyvien käytäntöjen levittämisestä Suomeen. (Sisäministeriö 2019a, 50.)

Valtakunnallinen koordinaattori on vielä portaan lähempänä itse ankkuritoimintaa ja toimii valtakunnallisen ohjausryhmän alaisuudessa. Koordinaattorin tehtävänä on ankkuritoiminnan valtakunnallinen kehittäminen. Se toimii yhteistyössä valtakunnallisen ohjausryhmän ja paikallisten ankkuritoimijoiden kanssa. Sen tehtävä muodostuu ankkuritoiminnan seurannasta, arvioinnista ja toimintaan osallistuvien ammattilaisten ja esimiesten osaamisen kehittämisestä. Tämän lisäksi koordinaattori vastaa ankkuritoiminnan kansainvälisestä ja kansallisesta tiedottamisesta. (Sisäministeriö 2019a, 50.)

Ankkuritoiminnassa poliisin osuus on pääasiassa rikoksen selvittäminen. Jos asiassa esitetään esitutkinta, niin rikosasioissa esitutkintaa johtaa poliisi ja tutkinnanjohtajana toimii esitutkintalain 2 §2 mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies. (Esitutkintalaki 805/2011 Lyh. ETL 2:2.)

Olemme huomanneet, että nuoren poispääsy päihteiden ongelmakäytöstä, on suurilta osin myös hänen itsensä varassa. Moniammatillinen apu on epäilemättä merkittävässä roolissa, mutta jos nuorella itsellään ei ole motivaatiota, eikä halua tehdä yhteistyötä ja saada apua ongelmiinsa, sekä muuttaa toimintatapojaan, joiden takia hän alun perin on joutunut ongelmiin, ei ammattimaisen tukiverkoston ja huoltajien tarjoama apu voi taata nuoren parempaa tulevaisuutta. Todellinen kehittyminen lähtee näin ollen nuoresta itsestään.

4.3 Joensuun Ankkuriryhmän kokoonpano

Joensuun poliisilaitoksen Ankkuriryhmä on osa EET- (ennalta estävän toiminnan) ryhmää. Haastattelemamme Ankkuriryhmän ryhmänjohtaja kertoi, että ryhmän kokoonpanon tavoittelevuus on viisi poliisia sekä ryhmänjohtaja. Ryhmä koostuu tällä hetkellä ryhmänjohtajan lisäksi neljästä poliisista, sosiaaliohjaajasta sekä nuorisotyöntekijästä. Joensuun Ankkuriryhmässä toimiva sosiaaliohjaaja kertoi, että kaksi ryhmässä olevaa poliisia ovat niin sanottuja Ankkuripoliiseja, joiden pääasiallinen tehtävä on toimia juuri nuorten kanssa. Kaksi poliisia työskentelee puolestaan pääasiallisesti huolta aiheuttavien henkilöiden kanssa. Heidän lisäksi ryhmässä toimii Joensuun kaupungin nuorisotyöntekijä sekä sosiaaliohjaaja. Ryhmässä toimivan nuorisotyöntekijä on keskeisessä osassa, kun puhutaan ennalta estävästä Ankkurityöstä. Nuorisotyöntekijän työnkuvaan kuuluu esimerkiksi yhteisvierailujen toteuttaminen poliisin kanssa oppilaitoksiin tai muihin paikkoihin, jossa on mahdollista tavata

nuoria. Nuorisotyöntekijä voi puhua nuorille monista ajankohtaisista ja nuoruuteen liittyvistä asioista. Myös huumausainevalistus kuuluu hänen työnkuvaansa. Lisäksi nuorisotyöntekijä huolehtii tarvittavasta yksilöohjauksesta alle 15-vuotiaiden osalta. (H1; H2 2020.)

Ankkuriryhmän ryhmänjohtaja kertoi, että EET-ryhmän käytössä on myös niin sanottu ”tehoavo” ryhmästä yksi mielenterveyshoitaja. Hän hoitaa aktiivisesti yhteistyössä poliisin kanssa poliisin kautta tulleiden mielenterveyspalvelujen tarpeessa olevien asiakkaiden asioita. Tehoavo on käsite, jolla tarkoitetaan Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän SiunSoten järjestämää aikuispsykiatrian tehostettua avohoitoa. Ryhmälle on määritetty myös oma syyttäjä, joka hoitaa nuorille pidettävät puhutukset. (H1 2020.)

Ankkuriryhmässä toimi myös vuoden 2020 kevääseen asti niin sanottu etsivän nuorisotyöntekijä. Hänen tehtävänä oli auttaa nuoria jokapäiväisissä asioissa, kuten työsaannissa ja asunnon saannissa. (H1 2020.)

4.4 Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyö Ankkuritoiminnassa

Poliisia ja sosiaaliviranomaista ohjaa työssään omat lakinsa. Sosiaaliviranomaiset noudattavat ensisijaisesti sosiaalihuoltolakia ja poliisi puolestaan poliisilakia. Näiden lakien lisäksi on useita muita lakeja ja asetuksia, jotka määrittelevät paljon poliisin ja sosiaalitoimen työtä ja päätöksentekoa. Osa näistä laeista toimii keskenään ongelmitta, kun taas osa saattaa aiheuttaa ristiriitaa viranomaisten välisessä toiminnassa.

Kun Poliisi ja Sosiaalitoimi tekevät yhteistyötä rikosasioissa, on poliisi päätoimisessa vetovastuussa. Mikäli asiassa aloitetaan esitutkinta, niin tutkintaa johtaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, joissakin tapauksissa tutkintaa voi johtaa myös syyttäjä. (ETL 2:2.)

Poliisilain 9 §1 sanotaan, että poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään:

Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään (PoliisiL 9:1).

Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyö perustuu käytännössä virka-apupyynnöiden ympärille. Virka-apu on toimenpide, jossa virka-apua antava viranomainen käyttää heille laissa säädettyjä toimivaltuuksiaan toiselle viranomaiselle, eli virka-avun pyytäjälle, kuuluvan hallinto-toimen toteuttamiseen. (Helminen ym. 2012, 442.)

Sosiaalihuoltolaki sanoo, että viranomaisten tulee yhteistyössä edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja pyydettyä osallistua monialaiseen yhteistyöhön:

Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista, sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin, kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. (Sosiaalihuoltolaki. Lyh. SosiaalihuoltoL 2:9.)

Usein poliisilla ei ole toimivaltaa puuttua asiaan, joka on jonkun muun viranomaisen vastuulla. Jos vastuussa oleva viranomainen ei pysty suoriutumaan tehtävästään ilman poliisin apua, voi poliisille tehdä virka-apupyynnön asiasta. Virka-avun antamisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, jollei laissa toisin säädetä. Tällöin poliisi saa oikeuden puuttua asiaan ja nimenomaisesti avustaa virka-avun pyytäneitä viranomaista suorittamaan heille kuuluvan toimenpiteen. (PoliisiL. 9:1.)

Kun puhutaan poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyöstä yleisellä tasolla, niin usein ajatellaan, että sosiaalitoimi toimii yhteistyössä poliisin kanssa vain lapsiin ja nuoriin liittyvissä asioissa. Sosiaalitoimi toimii kuitenkin yhteistyössä poliisin kanssa myös esimerkiksi vanhuksiin ja perheväkivaltaan liittyvissä tapauksissa. Vastavuoroisesti myös poliisi auttaa sosiaalitoimeja lasten ja nuorten sijoittamiseen liittyvissä tehtävissä ja monissa muissa vastaavissa tapauksissa. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää tehtäviä, joissa nuori on sijoitettava kiireellisesti pois kotoaan. Poliisi voi mennä paikalle antamaan virka-apua sosiaalitoimelle, joka hoitaa omaa tehtäväänsä ja jonka toteutumista poliisi voi paikalla turvata ja avustaa käyttämällä omia toimivaltuuksiaan, joita vastavuoroisesti ei sosiaalitoimella tehtävän hoitamiseksi ole. Tästä esimerkkinä voisi ottaa sen, että poliisilla on oikeus puuttua ihmisen koskemattomuuteen, mikäli tehtävä sitä edellyttää. Tätä oikeutta ei sosiaalitoimen puolella ole.

Poliisin virka-apua koskevia säännöksiä on monia ja joissakin virka-aputoimenpiteet on yksilöity erittäin tarkasti. Näissä tapauksissa poliisin antaman virka-avun sisältö on selkeä. Kuitenkin usein virka-apu säännöksissä lausutaan vain, että poliisi on velvollinen antamaan virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten täytäntöön panemiseksi. Tämän takia on tärkeää selkeyttää ensin, mihin toimenpiteisiin poliisi on velvollinen antamaan virka-apua. (Helminen ym. 2012, 451.) Virka-apupyynnön muodosta tai sisällöstä ei kuitenkaan ole olemassa säännöksiä, mutta pääsääntöisesti se on tehtävä kirjallisesti. Virka-apupyynnössä tulee kuitenkin ilmetä tarkasti virka-avun pyytäjän tarkoittama hallintotoimi, eli millaisesta virka-avusta on kysymys. Siinä tulee ilmetä myös virka-avun antamiseen liittyvät olosuhteet, joiden perusteella tarve virka-avulle voidaan päätellä. Tarvittaessa siihen on myös liitettävä asiaa selventäviä asiakirjoja. (Helminen ym. 2012. 447.)

Poliisilain 1 luvun pykälät 2-6 ovat sellaisia, jotka määräävät, että työtehtävissä ei tule sokeasti noudattaa sitä, mitä jokin pykälä jossakin toisessa laissa sanoo. Ne ennemminkin ohjaavat, antavat luvan käyttää harkintaa asiassa ja määräävät kohtelevaan ihmisiä inhimillisesti ja ihmislähtöisesti. (PoliisiL. 1:2-6.)

Lainsäädäntö on suuressa roolissa, varsinkin tiedon luovuttamisessa ja vaihdossa eri viranomaisten välillä, kun puhutaan moniammatillisesta yhteistyöstä. Sosiaalitoimen tiedonluovuttamista ohjaa pääasiassa laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Lain luvuista 3 ja 4 löytyvät tiedonvaihtoa viranomaisyhteistyössä koskevat pykälät. Luku 3 käsittelee salassapitoa, vaitiolovelvollisuutta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamista. Luku 4 taas käsittelee sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta salassa pidettäviin tietoihin ja virka-apuun. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000 §14-22.)

Poliisin tiedonluovuttamista ja saamista ohjaa Poliisilaki ja erityisesti 4 luvun 2-3 pykälät, jotka koskevat poliisin tiedonsaantioikeutta viranomaiselta, yksityiseltä yhteisöltä ja yksilöltä. Miehistöön kuuluvalla poliisimiehellä ei ole valtuutta itse pyytää tietoja, vaan se vaatii päällystöön kuuluvan, eli vähintään komisariotasaisen poliisin luvan. Joissakin tapauksissa tietojen saanti vaatii rikoksen, jossa rangaistusasteikko on riittävän korkea. Poliisilain 7 luvun pykälät 1-3 ohjaavat taas poliisin tietojen luovuttamista ja vaitiolovelvollisuutta. Nämäkin pykälät, niin kuin 4 luvun pykälät, ovat riippuvaisia epäillyn rikoksen ja tapahtumien laadusta. (PoliisiL. 4:2-3, 7:1-3.)

Etsivän nuorisotyön tietojen luovuttamista ja saamista ohjaa nuorisolaki. 3 luvun 11-12 pykälät ohjaavat tietojen luovuttamista etsivälle nuorisotyölle ja niiden luovutettujen tietojen käsittelyä tiimissä:

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuun, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa, sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Nuorisolaki §10.)

Myös 6 luvun 28 pykälä koskee tietojen käsittelyä ja ennen kaikkea antaa oikeuden ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos nuorisotyöntekijä on tehtäviä hoitaessaan saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. (Nuorisolaki §28.)

Terveystoimea ohjaa puolestaan laki potilaan asemasta ja oikeuksista. 4 luvun 13 pykälä ohjaa potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapitoa. Laki sanoo, että potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, mutta on olemassa myös tiettyjä poikkeuksia tiedonvaihdolle. Potilastietoja voidaan tarpeellisilta osin luovuttaa poliisille esimerkiksi epäillyn vakavan rikoksen esitutkintaan liittyvissä tapauksissa. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 4:13.)

Vaikka eri viranomaiset toimivat omien lakiansa mukaan, niin mielestämme olisi silti tärkeää tiedostaa pykälät, jotka ohjaavat eri viranomaisten tiedonvaihtoa. Näin on mahdollista helpottaa molempien osapuolten, niin tiedon luovuttajan, kuin vastaanottajankin, työmäärää, kun etukäteen on selvillä, minkälaisissa tilanteissa tietoa voidaan pyytää luovutettavaksi.

Saman havainnon tekivät Helenius ym. (2017, 34) opinnäytetyössään, jossa he tutkivat poliisin näkemyksiä yhteistyöstä lastensuojeluviranomaisen kanssa. Tutkimuksessa nousi esille tarve molempien osapuolten kouluttamisesta, virka-apusäädösten kertaamisesta, viestinnän ja tiedonvaihdon parantamisesta sekä yhteistyön tiivistämisestä. Lähes 40 prosenttia vastaajista nosti esille jollakin lailla lastensuojeluviranomaisten ja poliisin välisen viestinnän ja tiedonvaihdon parantamisen.

Tutkimukseen vastanneiden poliisien toiveena oli myös, että tiedonvaihto ei olisi niin byrokrattista ja että viestintä olisi helpompaa. Moni poliisi toi vastauksissa esille myös yhteistyön tiivistämistä, millä tarkoitettiin toisen työhön ja työnkuvaan tutustumista, toimivaltuuksiin perehtymistä, sekä ylipäättään tutustumista henkilötasolla, jotta voitaisiin helpottaa yhteistyöhön ryhtymistä ja lisätä sen sujuvuutta. Myös yleisten ohjeiden ja säädösten kertaaminen virka-aputehtävistä nousi vastauksista selvästi esille. (Helenius ym. 2017.)

Helenius ym. (2017, 34) kysyivät tutkimuksessaan, mitä kehitystarpeita oli olemassa, jotta poliisin ja sosiaaliviranomaisen yhteistyöstä tulisi parempaa ja sujuvampaa tulevaisuudessa. Esille nousivat tiedonvaihto ja koulutus, joita perusteltiin sujuvamman yhteistyön sekä paremman asiakkaan edun toteuttamisella. Vastaukset nostivat esille myös resurssikysymyksen. Muutama vastanneista poliiseista lisäsi sosiaalityöntekijöitä, sekä kiinnittäisi huomiota heidän sitoutumiseensa ja motivaatioonsa työskennellä asiakkaiden parissa nykyistä pitkäkestoisemmin.

Vastauksista näkyi myös ajatus siitä, että poliisi pyydettiin virka-aputehtävälle liian heppoisin perustein. Kehitysehdotuksena tähän ongelmaan nähtiin tärkeänä muutoksena sallia lastensuojeluviranomaisille oikeus lasten ja nuorten kiinnipitoon. Esille nousi myös ajatus virka-apupyöntökäytäntöjen keventämisestä kadoksissa olevien nuorten tavoittamiseksi. Myös salassapitosäännösten katsottiin rajoittavan paljon yhteistyötä, sekä niiden asiakkaiden avunsaantia, joiden ongelmat ovat laaja-alaisia ja vaativat moniammatillista puuttumista. (Helenius ym. 2017, 34.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme käsittelee Ankkurityhmän ja sosiaalitoimen yhteistyötä nuorten huume-rikosepäilyissä Joensuussa. Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Miten poliisin Ankkuriryhmä ja sosiaalitoimi toimivat yhteistyössä nuorten huume-rikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi?
2. Miten tämä prosessi toimii?
3. Millaisia kehitystarpeita yhteistyölle on olemassa?

Tutkimuksessa huomionarvoista on se, että Ankkuriryhmän pääasiallinen tehtäväkenttä on alaikäisissä henkilöissä. Ankkuriryhmän lähtökohtaisiin tehtäviin eivät siis kuulu yli 18 -vuotiaiden tekemät epäillyt rikokset. Vaikka Ankkuriryhmä käsittelee vain alaikäisten huumausainerikosepäilyjä, on sillä kuitenkin tutkimuskysymystemme kannalta parhain ja ajantasaisin tietämys myös yli 18-vuotiaiden nuorten huumetilanteesta ja siitä, miten poliisi ennaltaehkäisee nuorten huumausainerikollisuutta yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. Haastattelujen tulokset vastaavat tutkimuskysymykseemme siis vain alaikäisten nuorten osalta, koska poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyö ei luonnollisesti ylety täysi-ikäisiin nuoriin.

Pohtiessamme tutkimusmenetelmää, päädyimme pienen mietinnän jälkeen kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen toteuttamiseen. Kvalitatiivinen tutkimus tuntui parhaimmalta vaihtoehdolta, kun mietimme tutkimuskysymystä ja sitä, mistä aiomme tutkimustuloksemme hankkia. Kvalitatiivinen tutkimus antaa mahdollisuuden kerätä tutkimusaineistoa luonnollisista, todellisista tilanteista (Hirsijärvi ym. 2008, 160). Koska halusimme suosia ihmisiä tiedon keruun lähteenä, koimme, että teemahaastattelut olisivat paras tapa kerätä tietoa tutkimustamme varten. Teemahaastattelujen avulla pääsisimme vuoropuheluun henkilöiden kanssa, ja luotimme siihen, että keskustelujen kautta saavuttaisimme parhaan lopputuloksen tiedonkeruun suhteen.

Haastattelututkimusta voidaan pitää joustavana tapana hankkia tietoa tutkittavana olevasta aiheesta. (Hirsijärvi ym. 2008, 200.) Pidimme haastatteluja parempana vaihtoehtona, kuin esimerkiksi kyselytutkimusta, koska haastattelussa pystyisimme selventämään ja laajentamaan saatavia vastauksia ja tietoja. Koimme, että tämä joustava tiedonkeruutapa oli kaikista kattavin aiheemme kannalta.

Haastateltaviksi valikoituivat Joensuun poliisilaitoksen ennalta estävän toiminnan Ankkuriryhmässä työskentelevä sosiaaliohjaaja, vanhempi konstaapeli sekä Ankkuriryhmän silloinen ryhmänjohtajana toimiva ylikonstaapeli.

Eri tutkimusmenetelmien hyviä ja huonoja puolia koskevan standardinäkemyksen mukaan kvantitatiivisten menetelmien avulla saadaan pinnallista, mutta luotettavaa ja kvalitatiivisten menetelmien avulla taas syvällistä, mutta huonosti yleistettävää tietoa. (Alasuutari 2011, 231.) Halusimme kerätä tutkimusaineiston luonnollisista lähteistä ja päästä vuorovaikutukseen aiheesta enemmän tietävien kanssa. Alasuutari (2011, 84) toteaa, että ominaista kvalitatiiviselle aineistolle on sen ilmaisullinen rikkaus, monimuotoisuus ja kompleksisuus.

Tutkimusmetodina kvalitatiivinen haastattelututkimus vastasi parhaiten tavoitteitamme, mutta haastattelutuloksen pienuuden vuoksi tuloksia ei voida liiaksi yleistää. Huomionarvoista on myös se, että Ankkuritoiminta vaihtelee hyvin paljon paikkakunnittain ja poliisilaitoksittain, joten tutkimustuloksella vastataan vain paikallisiin kysymyksiin.

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä ja haastateltavien valinta

Tutkimuksemme aiheen vuoksi kohderyhmäksi luonnollinen valinta olivat Joensuun poliisi-aseaman Ankkuriryhmässä työskentelevät poliisi ja sosiaalihoaja. Halusimme saada tutkimuksellemme paremman näkökulman, joten haastattelimme myös Ankkuriryhmän silloista ryhmänjohtajaa. Ryhmänjohtajalla on laaja näkemys koko ryhmän toiminnasta ja siitä kokonaisuudesta, minkä parissa ryhmä toimii. Koska tutkimusaineisto oli pieni, halusimme saada haastateltaviksi monipuolisella kokemuspohjalla olevat henkilöt

Kun haastateltavana oli ylikonstaapelin ja vanhemman konstaapelin lisäksi sosiaalihoaja, saimme haastateltaviksi henkilöitä, joilla oli kokonaisuudessaan vankka kokemus Ankkuriryhmästä. Ankkuriryhmässä työskentelevä sosiaalihoaja toi osaltaan tärkeää tietoa sosiaalitoimen puolesta, osaamisalueestaan ja vastuustaan, joka on hyvin erilainen mitä poliisin työssä.

Kaikki haastateltavat olivat olleet pitkään alalla, ja heillä oli hyvä kokemus siitä, mitä tutkimamme aihe pitää sisällään. Ankkuriryhmän ryhmänjohtaja oli ollut virassaan 8 kuukautta, joten kaikkiin tutkittaviin kysymyksiin hänellä ei ollut niin pitkäaikaista kokemuspohjaa. Hän oli toiminut poliisina kuitenkin 27 vuotta, joten yleismaallista kokemusta poliisin työstä oli paljon, joka tuo osaltaan oman arvonsa saamiimme tutkimustuloksiin.

5.3 Haastattelujen toteutus ja aineiston analysointi

Haastatteluja varten kävimme vuoropuhelua Joensuun poliisilaitoksen ennalta estävän toiminnan ryhmään kuuluvan Ankkuriryhmän poliisien ja sosiaalihoajan kanssa. Kaikkia, joita kysyimme haastateltaviksi opinnäytetyötämme varten, suostuivat haastateltaviksi.

Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina Joensuun poliisilaitoksella kesällä 2020. Kaikille haastateltaville oli ennen haastattelua kerrottu, että haastattelut ovat täysin vapaaehtoisia ja ne toteutetaan luottamuksellisesti. Haastattelujen raportointi suoritettiin anonyymisti, eikä haastateltavien nimiä käytetty tutkimustulosten analysoinnissa tai käsittelyssä. Haastattelut nauhoitettiin ja ne litterointiin aineiston helpompaa analysointia varten.

Ennen haastattelua lähetimme osallistujille haastattelurungon. Haastattelurunko osoittautui hyväksi, koska sen avulla haasteltava pystyi paremmin valmistautumaan haastatteluun ja miettimään vastauksia kysymyksiin. Haastattelurunko ohjasi keskustelua, mutta usein vapaalla kerronnalla saavutettiin myös tietoa, joita emme olisi edes osanneet ajatella kysyvämmme haastateltavilta. Vapaa keskustelu antoi tilaa ajatuksille ja pohdinnalle, joka taas antoi mahdollisuuden pohtia parannuksia ja uudistuksia Ankkuriryhmän toiminnalle.

Aineiston raportoinnin kannalta haastattelurungon tarkempi noudattaminen olisi helpottanut aineiston analyysiä ja sen läpikäymistä, mutta haastattelut muotoutuivat suhteellisen vapaaksi keskusteluksi. Toisaalta aineiston analysointi oli haastavampaa, kun haastatteluissa

puheenaiheet vaihtuivat joustavasti, mutta toisaalta tämä antoi tilaa haastateltaville puhua aiheen kannalta heidän mielestään merkityksellisistä asioista.

Tutkimusaineiston analysoinnin helpottamiseksi olemme nimenneet haastateltavat seuraavasti.

- H1 = Ylikonstaapeli, joka toimi määräaikaisessa virassa Joensuun Ankkuriryhmän ryhmänjohtajana.
- H2 = Sosiaaliohjaaja, joka toimii ankkuriryhmässä, mutta on samalla koko Joensuun poliisiaseman käytettävissä asiantuntijuutensa puolesta.
- H3 = Vanhempi konstaapeli, joka toimii pääosin uhka-toiminnossa, mutta on aktiivisesti mukana myös nuoria koskevissa rikosepäilyissä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksessamme halusimme selvittää, miten Ankkuriryhmä ja sosiaalitoimi toimivat yhteistyössä nuorten huumausainerikosepäilyissä, miten tämä prosessi toimii ja millaisia kehitystarpeita yhteistyölle on olemassa?

6.1 Ankkuriryhmän ja sosiaalitoimen yhteistyö huumausainerikosepäilyissä

Nuoren huumausainerikosepäilyn tuleminen Ankkurin tietoon

Epäilty nuoren huumausainerikos voi tulla Ankkuriryhmän tietoon usealla eri tavalla. H1 kertoi, että epäilty alaikäisen huumausaineisiin liittyvä rikos voi tulla ryhmän tietoon perinteisenä poliisin paljastamana rikoksena ja siitä kirjattuna rikosilmoituksena, tai vaihtoehtoisesti lastensuojelun ilmoittamana. Yleisenä toimintatapana pidetään sitä, että poliisin tietoon tulleet tutkittavat rikosepäilyt menevät ensin esikäsittely-yksikköön, josta ne jaetaan tutkintaryhmille. Sosiaaliohjaaja (H2) kertoi, että, nuoren huumausainetapauksia tulee Ankkuriryhmän tietoon paljon myös niin sanottuina vihjetietoina. Usein nuoren vanhempi on havahtunut siihen, että nuori on esimerkiksi kokeillut huumausaineita, jonka jälkeen hän on yhteydessä poliisiin tai Ankkuriryhmään. H2 kertoi, että tällaiset vihjetiedot ovat usein vaikeasti puututtavia, koska kukaan asiasta tietävä ei välttämättä suostu kertomaan asiasta. H2 kertoi myös, että usein vanhemmat ovat yhteydessä suoraan häneen, koska hänen yhteystietonsa ovat julkisesti esille esimerkiksi verkossa.

H2 ja H3 olivat laittaneet merkille sen, että monelle nuoren huumausainerikokselle hyvin tyypillistä on se, että ensimmäiset huumausaineet saadaan sukulaisten tai vanhempien kautta. H3 kertoi, että nuori saattaa varastaa huumelääkkeitä vanhemmiltaan, mummilta tai

ukilta, ilman että he sitä huomaavat. Nuori voi saada myymällä yhdestä tabletista 10-15 euroa riippuen lääkkeen päihdyttävyydestä ja vaikutuksista, ja ansaita tätä kautta käyttörahaa itselleen.

H3 kertoi, että usein nuori jää ensimmäisen kerran kiinni niin, että hän on sekavana esimerkiksi ostoskeskuksessa, josta joku ilmoittaa poliisille. Joskus nuori voi olla niin sekaisin, että hän joutuu sairaalaan ja tätä kautta vanhemmat tulevat tietoisiksi nuoren huumekekeiluista. H3 korosti tärkeänä sitä, että työssä myös jalkaudutaan nuorten pariin ja sitä kautta valvotaan ja paljastetaan nuorten huumausaineiden käyttöä.

”Itse olen sitä mieltä tällä kokemuksella, että nuoret ehkä kerkeää tietyssä elämänvaiheessa, jos on päihdehaikuisuus ja rikollinen mieli tietyllä tapaa, niin touhuta ehkä liikaa ja sitten jonkun nuoren osalta se peli alkaa olla menetetty kun se alkaa olla jo 15. Sinällään se että jää kiinni, niin se ei välttämättä ole sitä rankaisua, vaan se on että vanhemmat tulee tietoseksi missä mennään, ne ehkä osaa ohjeistaa tai rajoittaa tietyllä tavalla omaa lastaan tietyssä elämänvaiheessa, eikä kaikkia ojanpohjia tarvitse sitten käydä kokeilemassa. Tietyllä tavalla itse pidän sitä tärkeänä, että niihin nuoriin kohdistetaan sitä valvontaa ja etenkin päihtyneitä nuoria sieltä poimitaan pois.”(H3)

Myös H1 totesi, että nuorten huumausainerikosten paljastaminen on täysin riippuvainen siitä, kuinka paljon ”jalkavuoroja” ryhmässä keretään tehdä. Jalkavuoroilla tai jalkautumisella tarkoitetaan toimintaa, jossa hakeudutaan vuorovaikutukseen nuorten kanssa arkisissa tilanteissa. Jalkautumista voidaan hyödyntää erityisesti paikoissa, joissa nuoret yleensä oleskelevat, ja joihin liittyy riskejä. Esimerkkeinä voidaan mainita nuorten suosimat festivaalit tai ostoskeskukset ja erilaiset nuorison suosimat ajanviettopaikat.

Nuoret ovat usein taitavia peittämään huumausainesiin liittyvät toimintansa. H3 kertoi, että Ankkuriryhmässä toimivan ehdottomasti tärkeimpiä tekijöitä on luoda yhteys paikallisiin nuoriin asiakkaisiin. Kun työtä tehdään pidempään samassa toimintaympäristössä, antaa se mahdollisuuden oppia tuntemaan paikalliset riskiryhmään kuuluvat nuoret.

”Monesti meidän ryhmällämme on se, että osataan kartoittaa paremmin sellainen potentiaali, mikä on hyvä ottaa sieltä jututukseen tai puhutukseen ja se nuorison tunteminen on tällaisella ryhmällä vahvuus. Sitä kautta, kun olisi porukkaa lisää, niin mahdollisuudet ennaltaehkäisyyn olisivat aika vahvat. Siihen kannattaa satsata ja puuttua.”(H3)

H3 kertoi, että Ankkuriryhmässä tehdään yhteistyötä sekä valvonta- ja hälytyspartioiden kanssa kuten myös kenttävalvonnan kanssa nuorten huumerikollisuuden paljastamiseksi katukuvasta. Katukuvassa tehty valvonta koettiin nuorten huumausainerikosten ennalta estämisen ja paljastamisen näkökulmasta ensiarvoisen tärkeäksi työmuodoksi.

Poliisin ja sosiaalitoimen ankkuriprosessi nuoren kanssa

Ankkuriryhmän ryhmänjohtaja (H1) ja sosiaaliohjaaja (H2) olivat molemmat sitä mieltä, että Ankkuriryhmän pääasiallinen tehtävä ei ole saattaa nuorta rikosvastuuseen, vaan ennemminkin ohjata nuorta oikeaan suuntaan elämässä. Nuoren kanssa toimiessa rangaistuksen langettamisen tulisi olla toissijainen tarkoituspäätös työlle. Ensisijaisena tavoitteena tulisi pitää sitä, että nuori saa moniammatillisen avun ongelmiinsa.

”Poliisin osalta ajattelen, että tärkeää on sellainen halu ja kyky laajentaa näkökantaa ja ajatusta siihen, että kun asiakas tulee, että se rikos tai rikollinen teko, on vaan yksi osa, ja saattaa olla pienikin osa sitä kokonaisuutta. Ne muut seikat ovat siinä paljon tärkeämpiä, jos halutaan tehdä sitä ennaltaehkäisevää työtä. Ja että se tavoite on, että tämä nuori, joka tänne tulisi, niin jotenkin sellainen kyky huomioida ja nähdä, että miten paljon vaikuttaa se nuoren tausta, ja olla kiinnostunut siitä, että miksi se on päätenyt tekemään niin. Itse näkisin, että jos se ajatus on vaan se, että pidetään se saarna liittyen siihen mitä se on tehnyt, niin ei se ehkä tuota sitä, mitä varten tämä Ankkuri on perustettu.” (H2)

H1 mainitsi, että nuoren kanssa toimiessa ei auktoriteettinen lähestymistapa ole välttämättä se oikea. Toimivan vuorovaikutuksen kannalta luottamuksellisen suhteen luominen nuoreen olisi tärkeää, eikä käskyttävä ja auktoriteettinen toimintamalli ole paras tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Jos nuoreen kohdistuvasta rikosepäilystä ei ole vielä tietoa sosiaalitoimessa, on Ankkuriryhmän sosiaaliohjaaja yhteydessä paikallisen sosiaalitoimeen. Sosiaaliohjaaja (H2) kertoi, että hän toimii Ankkuriryhmän ulkopuolella sosiaalipäivystäjien tiimissä ja myös niin sanotussa alkuarvointitiimissä. Alkuarvointitiimin tehtävänä on selvittää akuutit alkutoimet, kun he ovat saaneet vastaan lastensuojeluilmoituksen. Jos lastensuojeluilmoitus vaatii jatkotoimenpiteitä, ohjaa alkuarvointitiimi asiaa oman alueensa sosiaalityöntekijälle. H2 kertoi, että yhteistyö näiden kahden tiimin kanssa on tiivistä ja yleensä päivittäistä. Tarvittaessa konsultointi ja tiedonvaihto ulkopuoliselle sosiaalitoimelle on siis nopeaa ja vaivatonta.

Jos rikosepäily tulee lastensuojelun kautta Ankkuriryhmän tietoon, on tässä vaiheessa nuoren vanhemmilla jo tieto tapahtuneesta. Seuraavaksi nuorelle järjestetään puhutus tai rikoksen esitutkintaan kuuluva kuulustelu, riippuen siitä, kuinka vakavasta rikosepäilystä on kyse ja onko nuori jäänyt ennen kiinni huumausaineista. Jos nuoren huumausainerikosepäily ei ole lastensuojelun tai huoltajien tiedossa, ilmoitetaan siitä heille.

H1 kertoi myös, että on olemassa tietyt edellytyksensä sille, sopiiko tapaus tutkittavaksi Ankkuriryhmälle. Ensimmäinen kriteeri on se, että nuori on vielä alaikäinen. Toisena H1 mainitsi sen, että nuorella saisi olla karkeasti rajaten korkeintaan kaksi tai kolme aiempaa rikosepäilyä huumausaineisiin liittyen. Myöskään huostaanotetut nuoret eivät ole lähtökohteisesti Ankkurille tai EET:lle sopivia asiakkaita. Tämä perusteltiin sillä, että jos nuorella on

kontollaan enemmän huumausaineisiin liittyvää toimintaa tai hän on rikoskierteessä, ei Ankkuriryhmän pitämää puhutusta voida pitää enää riittävänä toimenpiteenä nuoren rikoskierteen katkaisemiselle.

Puhutus järjestään, jos kyse on nuoren kohdalla ensimmäisestä huumerikosepäilystä. H1 kertoi, että poliisihallituksen ohjeen (Menettely huumausaineen käyttörikosta koskevissa asioissa. POL- 2018-49612) mukaan ensimmäisen puhutuksen nuorelle tulisi pitää poliisi. Hän kertoi myös, että ensimmäisessä puhutuksessa on mukana poliisin lisäksi sosiaalitoimi ja tarvittaessa terveystoimen edustaja. Vaikka ohjeistuksen perusteella ensimmäisen puhutuksen vetovastuu on poliisilla, on Joensuussa myös syyttäjä halunnut omasta tahdostaan olla mukana jo ensimmäisessä puhutuksessa.

Kuten Poliisihallituksen ohje menettelystä huumausaineiden käyttörikoksia koskevissa asioissa sanoo, on puhutuksen tarkoituksena tuoda nuorelle esille selkeä rikosoikeudellinen moite teosta ja tarjota mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteille, sekä nuorelle päihteettömyyteen. (Poliisihallitus, 2018.) H1 kertoi, että vain harvoin ensimmäisen puhutuksen jälkeen asia etenee syyteharkintaan. Yleinen käytäntö on se, että poliisin pitämän puhutuksen jälkeen nuorelle annetaan huomautus asiassa. H1 kertoi, että nuorelle ei ole tarkoitus pitää asiasta ”ripitysluentoa”, vaan enemmänkin puhutuksessa on tarkoitus tuoda esille huumausaineiden mahdolliset vaarat ja antaa nuorelle mahdollisuus miettiä, onko huumausaineiden käyttö niiden riskien arvoista, joita niiden käyttö luo.

H2 kertoi, että hän on mukana ensimmäisessä järjestettävässä puhutuksessa, jos nuori ei ole jo valmiiksi sosiaalitoimen palveluiden piirissä. Kun poliisi on hoitanut nuoren kanssa tätä rikosasiaa käsittelevän puhutuksen, keskustelee sosiaaliohjaaja nuoren kanssa omalta osaltaan. Keskusteltuaan nuoren kanssa H2 arvioi, onko asiasta tarpeen tehdä lastensuojeluilmoitusta, tai onko nuori jonkun muunlaisen tuen tarpeessa. Myös H1 kertoi siitä, että heillä on käytössään selkeät rajat sille, miten poliisi ja sosiaalitoimi hoitavat oman tehtävänsä nuoren puhutuksessa. Nuorelle pidettävässä puhutuksessa on ensin poliisin vastuulla selvittää tapauksen rikosoikeudellinen vastuu, jonka jälkeen sosiaalitoimi hoitaa oman tehtävänsä nuoren kanssa ja ohjaa nuoren tarvittaessa laajemman avun piiriin. Se mitä nuori puhuu luottamuksellisesti sosiaalitoimen kanssa, ei voida hyödyntää jälkikäteen esituttinnassa.

H2 kertoi, että Ankkurikäsikirjan ohjaama malli eroaa käytössä olevasta toimintamallista. Hän kertoi, että ankkurikäsikirjan mukaan nuoren tulisi jäädä asiakkuuteen Ankkuriryhmään, jonka kautta nuorelle järjestetään tapaamisia ja keskustelutilaisuuksia. Nykymallin mukaan nuori on kuitenkin usein vain yksittäisissä asioissa tekemisissä Ankkuriryhmän kanssa, eikä pidempiaikuista asiakkuutta usein ole mahdollisuutta järjestää. H2 ei osannut sanoa tälle sen tarkempaa syytä, mutta ryhmän käynnissä oleva toimintamallien muovautuminen ja rajalliset resurssit olivat käsityksemme mukaan suurimpia tekijöitä palveluiden rajoittumiselle.

H2 toivoi, että nuoren kanssa olisi mahdollista järjestää pidempiaikainen asiakkuus, koska nuoreen on haastavaa luoda luottamuksellista suhdetta ainoastaan yhdellä tapaamiskerralla. Jos nuoreen haluttaisiin luoda vankempi suhde, olisivat useammat tapaamiset nuoren kanssa

välttämättömiä. H3 kertoi, että jos asiakkuus oletettavasti päättyy nuoren kanssa poliisin osalta, on Ankkuriryhmässä käytössä lomake, jonka avulla poliisin ja sosiaalitoimen tiedonvaihtoa nuoren asiassa voidaan jatkaa. Yleensä tämä lomake allekirjoitetaan puhutustilaisuuden yhteydessä ja nuoren vanhemmalla on oikeus päättää, saadaanko tiedonvaihtoa nuoren asioissa ryhmän sisällä jatkaa. Jos rikosepäily on nuoren osalta käsitelty, ei poliisilla ole enää lähtökohtaisesti oikeutta saada nuorta koskevia tietoja ryhmässä toimivan sosiaaliohjaajan kautta. Tämän lomakkeen antama mahdollisuus tiedonvaihdolle koettiin tärkeäksi.

Tärkeänä yhteistyötahona sosiaalitoimen ohella koettiin Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalveluiden SiunSoten järjestämä tehoavo-yksikkö, jota kautta nuorelle on mahdollista saada apua akuutteihin ongelmiin. Tämä tehostetun avohoidon yksikkö antaa apua akuutteihin mielenterveysongelmiin ja nopeaa keskusteluapa nuorelle on mahdollista saada paikalle heti vaikkapa poliisisasemalle.

Jos nuori jää toisen kerran kiinni huumausaineisiin liittyen, on toinen puhutus syyttäjän järjestämä. Syyttäjän lisäksi paikalla on poliisi, sosiaalipuolen edustaja ja mahdollisesti nuoren huoltaja. H1 kertoi, että syyttäjä tekee puhutuksen perusteella arvion siitä, onko asiaa tarpeen siirtää rikosprosessiin vai annetaanko nuorelle vielä asiassa huomautus. Jos asia etenee rikosprosessin kautta eteenpäin, suoritetaan asiassa normaali esitutkinta ja tätä kautta syyteharkinta.

6.2 Yhteistyön kehitystarpeista ja ilmenneistä ongelmista

Haastatteluissa tuli esille, että pääasiallisesti yhteistyö eri toimijoiden välillä on toimivaa ja yhteistyössä toimivat viranomaiset ovat motivoituneita kehittämään keskinäisen vuorovaikutuksen niin korkealle, kuin mahdollista. Varsinkin tiedonvaihto sosiaalitoimen kanssa on haastateltavien mielestä toiminut molemmin puolin hyvin.

H1 kertoi, että tällä hetkellä yhtenä toimivana asiana yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa on ollut se, että poliisilla on kunnollinen ja matalalla kynnyksellä toimiva kontakti paikalliseen sosiaalitoimeen. Ankkuriryhmässä toimii oma sosiaaliohjaaja, jonka työpiste on ryhmän tiloissa. Tämän ansiosta päivittäinen kanssakäynti ja tiedonvaihto on nopeaa ja ajantasaista. H1 kertoi myös, että koska sosiaaliohjaaja työskentelee kiinteästi osana Ankkuriryhmää, ei poliisin ja sosiaalitoimen tiedonvaihtoa tarvitse kierrättää eri rattaiden kautta turhan ”byrokrattisesti”. Varsinkin nuorten kohdalla tämä on tärkeää, koska asiat tulee selvittää pääosin ilman viivytyksiä ja mahdollisimman nopealla ensikontaktilla. Tiedon läpivirtauksen tulee siis olla nopeaa ja vaivatonta. Myös Helenius ym. (2017, 34) puhuivat tutkimuksessaan siitä, että vastaajista lähes 40 prosenttia mainitsivat kehitystarpeeksi poliisin ja sosiaalitoimen välisen viestinnän ja tiedonvaihdon sujuvoittamisen. Samalla vastanneet toivoivat tiedonvaihdon helpottamista, jottei se olisi niin byrokrattista, kuin se tällä hetkellä on.

H2 ja H3 kertoivat, että Joensuussa on ollut jo paljon ennen Ankkuritoiminnan valtakunnallista käyttöönottoa toiminnassa niin sanottu Nuorten tiimi. Varhaisessa vaiheessa aloitetun

nuorisotyön ansiosta on muodostunut arvokkaita kontakteja ja Joensuun poliisin toteuttamasta nuorisotyöstä ollaan myös jo laajasti tietoisia, koska se on toiminut alueella verraten kauan. Myöskään ryhmän olemassaolon tiedottamisesta yhteistyökumppaneille ei tarvitse käyttää niin paljon resursseja, koska toimivasta yhteistyöstä on jo pidempiaikaista kokemusta. Nuorten tiimi on haastateltavien mukaan ollut valtakunnallisella tasolla edistysellinen verrattuna muihin kaupunkeihin. H2 mainitsi, että vaikka Joensuu on ollut tässä asiassa muita edellä jo pitkään, niin siitä huolimatta muut ovat kirineet paljon ja Joensuussa on pysytty aika pitkään nuorisotyön suhteen paikoillaan. Monissa kaupungeissa on kehitytty jo edelle, ja nuorisotyö toimii jopa paremmin, mitä Joensuussa. H3 kertoi, että ennen Ankkuriryhmän olemassaoloa Nuorten tiimin pääpaino oli alle 15-vuotiaiden rikollisiin tekoihin keskittyvää, mutta ajan saatossa ikähaarukka on laajentunut alle 18-vuotiaisiin nuoriin.

H1 mainitsi, että kun kyse on moniammatillisesta yhteistyöstä, on tärkeää, että asioiden hoitamisjärjestyksestä ollaan selvillä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vaikka poliisilla ja sosiaalitoimella on nuoren kannalta yhteinen tavoite ja kaikki haluavat auttaa parhaalla mahdollisella tavalla, niin asioiden hoitamisella on tietty selkeä järjestys ja vastuualueet, joita tulee noudattaa. Prosessin tulee olla poliisin ja sosiaalitoimen välillä selvä, ja oma vastuualue tulee hoitaa niin, että toisen viranomaisen tavoite ja päämäärän saavuttaminen eivät vaarannu. H1 mainitsi käytännön esimerkkinä sen, että poliisin puhutus tai kuulustelu tulee erottaa selkeästi sosiaalitoimen omasta puhutuksesta, vaikka ne usein tapahtuvat samassa kontaktissa nuoren kanssa. Poliisin ensisijaisena tehtävänä on tutkia, onko syytä epäillä rikosta ja suorittaa tarvittavat esitutkintatoimet asian selvittämiseksi. Tämä korostuu myös nuorelle pidettävässä puhutuksessa.

Kysyimme haastateltavilta, miten he kokevat tämänhetkisen lainsäädännön vaikuttavan poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyöhön. H1 mainitsi yhteistyöstä yhtenä haasteena sen, että sosiaalitoimelta saattaa välillä tulla sellaisia pyyntöjä, jotka eivät lain mukaan kuulu poliisille. Aina ei siis välttämättä ole tiedossa lain näkökulmasta, mitkä tehtävät kuuluvat poliisille ja mitkä ensisijaisesti sosiaalitoimen tulisi hoitaa. H1 kertoi esimerkkinä, että etsintäkuulutettujen nuorien ensisijainen tavoittelija on sosiaalitoimi ja poliisi on vasta toissijainen viranomaisen tehtävän turvaamiseksi. H1 mainitsi myös, että tiedonvaihdon kanssa ei ole ollut ongelmia, koska pääasiassa ollaan selvillä, mistä asioista voidaan mitään tietoa jakaa. Osaltaan tiedonvaihtoa helpottaa se, että asiakkaina ovat alaikäiset. Täysi-ikäisten kohdalla tiedonsaantioikeus on usein suppeampi, ellei tutkinnassa ole vakavampi rikosepäily.

Tämä näkyi myös Heleniuksen ym. (2017, 34) tutkimuskyselyn vastauksissa. Monet poliisit olivat laittaneet merkille sen, että poliisi pyydettiin usein virka-aputehtävälle liian heppoisin perustein, vaikka vastuu on tosiasiallisesti lain mukaan sosiaalitoimella.

Myöskään H2 ei ole havainnut poliisin ja sosiaaliviranomaisen välisessä tiedonvaihdossa ongelmia. Hän mainitsee, että enemmän ongelmia on terveydenhuollon puolelta jaettavasta tiedosta. H2 piti tärkeänä myös sitä, että kun on hyvät suhteet ympärille ja verkostoille, helpottaa se myös tiedonvaihdon sujuvuutta. Hän mainitsi yhtenä arvokkaana asiana sen, että hänen aiemman työnsä kautta hän tuntee paljon paikallisessa sosiaalitoimessa työskenteleviä

kollegoitaan, joka osaltaan helpottaa tiedonvaihtoa poliisin ja sosiaalitoimen välillä. Myös H3 oli samaa meiltä siitä, että tiedonvaihto sosiaalitoimen kanssa on pääosin sujuvaa.

H3 kertoi, että tiedonvaihto nuoren asioissa vaikeutuu erityisesti silloin, kun esitutkinta poliisin osalta päättyy, mutta sosiaalitoimi saattaa jatkaa asiakassuhdetta nuoren kanssa. Ilman nuoren antamaa lupaa poliisilla ei ole enää oikeutta saada tietoa häntä koskevissa asioissa sosiaalitoimen puolelta. Nuoren tulevaisuuden kannalta Ankkuriryhmän pidempiaikainen kontakti koettiin kuitenkin tärkeäksi ja sillä voisi olla vaikutusta nuoren tasapainoisempaan tulevaisuuteen. Aikaisemmin mainittu tiedonvaihtolomake koettiin siis hyväksi työkaluksi tiedonvaihdon kannalta.

H2 kertoi myös, että hänen mielestään yksi tärkeimpiä asioita yhteistyössä on varhainen tiedonvaihto. Kun Ankkuriryhmälle tulee ilmoitus huolta aiheuttavasta nuoresta, niin tätä tietoa on tärkeää jakaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kaikille tarvittaville tahoille, jotka ovat osana nuoren elämää. Myös prosessi saadaan tätä kautta nopeammin alulle, ja moniammatillisen avun hyöty nuorelle on suurempi.

Haastatteluissa tuli puheenaiheeksi myös nuorten psykiatriset palvelut, eli ”tehoavoksi” kutsuttu tehostettu avohoito. H1 mainitsi, että nuorten psykiatrisen osasto on ollut aika-ajoin ruuhkautunut, ja heille on tullut tietoa siitä, että nuoret eivät pääse näiden palvelujen piiriin kuin vasta pitkienkin jonotusaikojen jälkeen. Haastateltavat kertoivat, että Ankkuriryhmällä on aktiivinen kontaktihenkilö tehoavossa, jota konsultoidaan puolin ja toisin, kun pohditaan, onko tehostetun avohoidon palveluille tarvetta. Mikäli tällainen tarve on, nuori voidaan saattaa tehoavon asiakkaaksi. Tähän tarvitaan myös suostumus nuorelta ja huoltajalta. H1 koki yhteistyön tehoavon kanssa toimivaksi ja tärkeäksi tukitoimeksi omalle työlle. Hän kertoi, että tehoavon yhteishenkilön kanssa konsultoidaan tapauksista aktiivisesti, jopa viikoittain.

Tällä hetkellä Ankkuriryhmän haasteena on ryhmän sisällä tapahtuva kova vaihtuvuus ja alimiehitys. Kaikki haastateltavat kokivat, että ryhmän miehitys on vaihtunut niin paljon, ettei tilannetta ole saatu normalisoitua. H2 koki, että kollegoiden liikkuvuus oli myös yksi suurimpia haasteita työssä viihtymisen kannalta. H2 kertoi myös, että Ankkuriryhmän kaltaisessa työyhteisössä olisi tärkeää, että työntekijät pääsisivät ryhmäytymään ja tutustumaan toisiinsa. Hän koki, että jatkuvat työyhteisön muutokset vaikuttavat osittain myös työntekijöiden työmotivaatioon. Ryhmän yhteisöllisyys, resurssit ja sitoutuminen koettiin siis tärkeäksi.

”Ja aina tulee sellaisia, jotka ilmoittavat, etteivät ole tähän halunneet ja kärkevät koko ajan jotain muuta. Niin se syö omaakin intoa aika paljon. Sitten myös joku semmoinen malttamattomuus, kun on tämmöinen keskeneräinen ryhmä ja siihen tulee joku uusi ja sitten se on kauhean pettynyt, kun ei olekaan sellainen selvä sävel, että rupeahan nyt tekemään tätä. Niin ne turhautuvat tosi nopeasti.” (H2)

Kaikki haastateltavat toivat esille sen, että ryhmän toiminta on vielä voimakkaasti rakentamassa ja sen lopullinen kokoonpano ja toimintatavan eivät ole täysin tarkentuneet. Ankkuriryhmän ryhmänjohtaja (H1) kertoi, että ryhmän murrosvaihe on alkanut viime kesän ja

syksyn aikana ja siitä lähtien ryhmän toiminta on ollut voimakkaiden muutosten keskellä. Hän myös totesi, että Ankkuriryhmän toiminta on niin monipuolista, että ryhmä rakentuminen voi vielä viedä aikaa. Hän kertoi, että Joensuun ryhmään oman haasteensa tuo se, että tutkinnanjohtaja toimii Kuopiossa. Myös H3 koki tämän haasteeksi, koska tiedonvaihto ja toiminnan linjaukset vievät usein enemmän aikaa, kun tutkinnanjohtaja ei toimi kiinteästi samassa paikassa kuin Ankkuriryhmä.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että ryhmän tämänhetkisillä resursseilla ja henkilöstöllä ei ole mahdollista toteuttaa Ankkuriprosessia niin kokonaisvaltaisesti, kuin se on Ankkurikäsitteissä ohjeistettu. Suurimmaksi haasteeksi prosessin nykytoteutukseen kaikki haastateltavat nimesivät juurikin käytössä olevat niukat resurssit. H1 mainitsi, että esimerkiksi huolta aiheuttavat henkilöt vievät suuren työpanoksen ryhmän toiminnasta. Ryhmässä joudutaan tekemään voimakasta priorisointia, jotteivat muut tärkeät työtehtävät jää hoitamatta. Ankkuriryhmän monipuoliset vastuut vaikuttavat auttamatta myös nuorten kanssa tehtävään työhön. H2 kertoi, että esimerkiksi useamman haastattelun järjestäminen, eli jatkoseuranta asiakkuudessa olevalle nuorelle on usein haasteellista.

”Yleensä se on yksi tai maksimissaan kaksi puhutusta, että lähinnä, jos se rikoksilla oireilee, niin se tulee sitten sen esitutinnan kautta tänne niin sanotusti kuulusteluun. Niin siinä on niitä kohtaamisia. Meillä ihannetavoite oli, että esimerkiksi erityisnuorisotyöntekijä tapaisi sitten tiettyjä nuoria, vaikka tämän esitutinnan jälkeen tai aikana, ja ajatellaan vaikka, että kävisi sen perheen kanssa seurantaa, vaikka pari viikkoa sen poliisikuulustelun jälkeen. Mutta tämä on vähän tällaista, missä on kehitettävää meillä.” (H3)

H3 kertoi, että jos hän saisi ”vapaat kädet” toiminnan kehittämisessä, niin he olisivat isomalla porukalla enemmän ulkona. Jalkautumalla nuorten pariin päästäisiin vaikuttamaan tehokkaammin nuorten huumausainekäyttöä koskeviin ongelmiin. Esimerkiksi huumausaineiden käyttörikoksiin päästäisiin puuttumaan jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa nuoren elämässä. Kentällä tehtävällä työllä on vaikutusta myös monipuoliseen sidosryhmäyhteistyöhön. H3 mainitsi poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyön lisäksi hyvänä arkipäivän esimerkkinä arvokkaan tiedonvaihdon myös kauppakeskusten vartijoiden kanssa, jotka tapaavat ja ovat paljon tekemisissä nuorten kanssa. Heiltä saatava tieto liittyen paikallisiin nuoriin on usein tärkeässä asemassa. Myös H3 toivoi, että heillä olisi mahdollisuus panostaa enemmän kuulustelujen yhteydessä pidettäviin ”interventioihin” ja tätä kautta yhteistyötä voitaisiin jatkaa useamman puhutuksen ja nykyistä pidempiaikuisen asiakaskontaktin avulla.

H3 mainitsi myös, että tiedonvaihdon sujuvuutta voitaisiin helpottaa jonkinlaisilla lakimuutoksilla, jotka sallisivat vapaamman tiedonsaannin ja luovuttamisen nuorta koskevissa asioissa.

Poliisin ja sosiaalitoimen tiedonvaihtoa ohjaa poliisin osalta poliisilain 4 luvun § 2-3 ja 7 luvun §1-3 (PoliisiL 4:2-3, 7:1-3). Sosiaalitoimen osalta tiedonvaihtoa ohjaa puolestaan laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista ja tarkemmin sen luvut 3-4 (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000 §14-22.)

Myös Helenius ym. (2017, 34) puhuivat tutkimuksessaan siitä, kuinka kyselyyn vastanneet poliisit olivat tuoneet esille tarpeen siitä, että lastensuojeluviranomaisen ja poliisin tiedonvaihto olisi vapaampaa, kuin nykyisen lain sallimissa rajoissa.

Ankkuriryhmässä aiemmin keväeseen 2020 toiminut etsivän nuorisotyöntekijän työpanos koettiin ryhmälle arvokkaaksi. Sekä H1 ja H2 kokivat, että tällaiselle työmuodolle olisi ryhmässä edelleen voimakasta tarvetta. H1 kertoi, että etsivä- nuorisotyöntekijällä oli laaja tarttumapinta nuoriin aina 15-vuotiaasta 24-vuotiaaseen nuoreen asti. H2 koki nuorisotyöntekijän työpanoksen ryhmälle tärkeäksi ja esimerkiksi nuorille järjestettävissä tapaamisissa nuorisotyöntekijän rooli koettiin merkittäväksi osaksi nuorelle annettavaa palvelua. Hän muun muassa auttoi nuoria arkisissa asioissa ja kävi heidän kanssaan erilaisissa harrastuksissa ja tätä kautta pystyi tutustumaan nuoreen perusteellisemmin. Nyt Joensuuhun ollaan etsimässä uutta etsivän nuorisotyöntekijää.

H1 nosti esille kenttävalvonnan kanssa tehtävän yhteistyön. Hän kertoi, että yhteistyö on vasta kehittymässä, mutta kenttävalvontaa tulisi hyödyntää tulevaisuudessa paljastavassa toiminnassa. Hän koki kenttävalvonnan työpanoksen tärkeäksi, koska heidän tehtävänsä on paljastaa rikollisuutta, jota kautta Ankkuriryhmä pääsisi paremmin tarttumaan esillä oleviin ongelmiin. H1 mainitsi, että Ankkuriryhmän ja kenttävalvonnan tehtävät liittyvät olennaisesti toisiinsa ja tulevaisuudessa näiden kahden työmuodon tulisi nivoutua paremmin yhteen nuorten huumausainerikollisuutta estävään yhteistyöhön.

H2 mielestä Ankkuriryhmän tulisi tarttua tehokkaammin huumausaineita koskeviin nuorten asioihin, vaikka niissä ei vielä selkeästi epäiltäisi rikosta. Hän vertasi Joensuun toimintamallia Kuopiossa toimivaan Ankkuriin, jossa puhutuksia hoidetaan hänen mukaansa enemmän. H2 nosti esille sen, että olisi hyvä, jos rikosepäily ei olisi välttämätön vaatimus asiakkuudelle, vaan nuoria voitaisiin ottaa puhutukseen matalammalla kynnyksellä. Hän nimesi tämän nimenomaisen prosessin yhtenä haasteena sen, että usein rikosta selvitetessä on vaikea saada varmaa tietoa asiasta ja tätä kautta poliisilla ei välttämättä ole toimivaltaa puuttua rikosepäilyyn tarpeeksi tehokkaasti.

H2 myös koki haasteena sen, että usein nuoren kanssa tavataan vain kerran ja hyvässäkin tapauksessa vain muutaman kerran, joten luottamuksellisen suhteen luominen nuoreen on haastavaa. Hän koki, että suhde jää usein hyvin pinnalliseksi, eivätkä nuoret välttämättä halua kertoa heitä koskevista asioista, koska eivät välttämättä koe luottamusta sosiaalitoimea tai poliisia kohtaan. H2 kertoi, että usein myös nuoren vanhemmat toivoisivat pidempiaikuisia asiakkuutta Ankkuriin. Ihanteellinen toimintatapa olisi hänen mielestään sellainen, että nuorta tavattaisiin useammin, ja ensimmäisellä tapaamiskerralla kartoitettaisiin nuoren elämässä olevat haasteet ja ne tavoitteet, joihin halutaan kehittyä. Olisi myös tärkeää kuunnella nuorta ja pohtia yhdessä hänen kanssaan, mitkä ovat ne asiat, jotka ovat nuorelle itselleen tärkeitä, mihin nuori itse haluaisi muutosta ja mitkä olisivat keinoja näiden muutosten saavuttamiseksi. Ankkuritoiminnan käsikirjassa (Sisäministeriö 2019a) ohjeistetaan, että nuorelle tulee tarvittaessa järjestää jatkotapaamisia Ankkuriryhmän toimesta. Haastattelui-

den perusteella näitä jatkotapaamisia ei useinkaan voida resurssien rajallisuuden vuoksi kuitenkaan järjestää. H2 mielestä olisi hyvä, jos nuoren kanssa käytävälle puhutukselle olisi poliisilaitoksella olemassa viihtyisämmäksi kalustettu huone. Nykyisin puhutukset hoidetaan kuulusteluhuoneissa, jotka eivät ole käytännöllisiä kyseiseen käyttötarkoitukseen niiden harmaan ja epäviihtyisän luonteen vuoksi.

Ankkuritoiminnan käsikirjassa mainitut tapaamispaikat ankkurikeskustelulle:

Ankkuritapaamiset järjestetään pääsääntöisesti poliisilaitoksella, mutta jatkotapaamiset voidaan järjestää tapauskohtaisesti myös muualla. Tapaamiset voidaan järjestää myös osallistuvien organisaatioiden tiloissa, koululla, asiakkaan kotona tai esim. kahvilassa tai kolmannen sektorin tiloissa. Tilan tulee olla rauhallinen ja sellainen, että nuoren yksityisyys toteutuu. (Sisäministeriö 2019a, 26.)

6.3 Nuorten suhde huumausaineisiin

Tutkimuskysymyksiin saamiemme vastausten lisäksi saimme paljon tietoa nuorten suhteesta huumausaineisiin ja siitä, kuinka haastateltavat ovat itse sen kokeneet ja nähneet työnsä kautta. Sekä H1 ja H3 olivat molemmat samaa mieltä siitä, että nuorten suhde päihteisiin ja erityisesti huumausaineisiin on muuttunut menneestä. H3 nosti esille sen, että osalla nuorista viehtymys päihteisiin näkyy selkeästi heidän kanssaan käydyissä keskusteluissa. Osa nuorista tuntuu tietävän päihteistä paljon, he ovat ottaneet niistä paljon selvää ja ovat avoimesti kiinnostuneita muun muassa niiden vaikutuksista. H3 mainitsi myös, että osalla nuorista päihteidenkäyttöön liittyy jopa lievää ylpeyttä. Nuori saattaa esimerkiksi luetella poliisille kaikki huumausaineet mitä hän on kerennyt elämänsä aikana kokeilemaan. Huumausaineiden käyttöön ei siis nykypäivänä liity enää yhtä voimakasta stigmaa tai häpeää kuin ennen, vaan osa nuorista kokee huumausaineiden käytön hyväksyttävänä ja jopa tietynlaisena ylpeyden aiheena.

H1 koki asian hyvin samalla tavalla. Hän mainitsi, että nuorten päihdemyönteisyys näkyy myös muun muassa kannabiksen kotikasvattamisen lisääntymisenä, joka taas aiheuttaa sen, että huumausainetta on enemmän saatavilla ja se leviää nuorten keskuudessa. Nuoren polttama kannabis ei ole enää mitä todennäköisemmin tuontitavaraa vaan peräisin jonkun paikallisen kotikasvattamosta. Myös H3 mainitsi, että huumausaineita tuntuisi olevan nykyisin enemmän saatavilla, kuin ennen. Nuorten keskuudessa kannabiksen ohella huumaavat lääkkeet ovat suosiossa, ja niitä tulee usein vastaan nuorten huumarikosepäilyä tutkittaessa. H3 kertoi, että huumausaineiden voimakkaaseen levinneisyyteen edesauttavat muun muassa anonyymit verkot ja tätä kautta huumausaineiden helppo saatavuus nuorten keskuudessa. Verkon kautta tapahtuva huumausaine kauppa koetaan matalan riskin toiminnaksi, josta vain harvoin jääetään kiinni.

Myös verkossa tapahtuvaa huumausaine kauppaa jo vuosia tutkinut Juha Nurmi toteaa, että myynti-ilmoitusten määrän perusteella voidaan arvioida huume kaupan kasvua. Yhteensä Silkkitiellä oli maaliskuussa 2016 esillä 7 400 huumeiden myynti-ilmoitusta. Joulukuussa

ilmoituksia oli 12 400 kappaletta. Lukujen perusteella voidaan todeta, että tarjonta on lisääntynyt lyhyessä ajassa jopa 68 prosenttia. (Kerkkänen, Pietarinen 2016.)

Sosiaalitoimen vastuulla on käyttää nuorta tarvittaessa huumesuoloissa, josta todetaan nuoren verestä mahdolliset huumausaineet. H1 kertoi, että joskus nuori ei ole välttämättä jäänyt kiinni poliisille tai muillekaan toimijoille, ja esimerkiksi vanhemmille voi tulla yllätyksenä se, kuinka syvällä nuori jo on huumausaineiden käytössä. Nuoren päihdekokeilut tai päihdeongelmaksi kehittynyt päihteiden käyttö ei välttämättä heijastu siihen, kuinka paljon nuori on joutunut tekemisiin poliisin kanssa tai onko hän jäänyt kiinni huumausaineista.

H2 kertoi, että hänen mielestään nuorten lisääntynyt huumausaineiden käyttö näkyy vierailupyynnöinä, jotka tulevat hänelle ja ryhmässä toimivalle nuorisotyöntekijälle. Esimerkiksi kouluilta tulee usein toiveita siitä, että valistushenkistä tilaisuuksia tulisi olla enemmän.

6.4 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksemme aikana tulimme vakuutetuiksi siitä, että toimiessa ennalta estävästä näkökulmasta nuorten kanssa, on kyse loppujen lopuksi suhteellisen yksinkertaisista asioista. Toimintaan, joka johtaa nuoren väärälle polulle, on puututtava tehokkaasti ja tarpeeksi ajoissa moniammatillisen ja kattavan sidosryhmäyhteistyön kautta. Jos nuoren elämässä asiat lähtevät väärään suuntaan, ovat eturintaman toimijoina usein sosiaalitoimi ja poliisi.

Tutkimuksemme kautta meille selkeytyi, että nuori tarvitsee tasapainoisen tulevaisuuden rakentamiseksi rajoja ja toimivan tukiverkoston. Poliisin ja sosiaalitoimen osuus on oirehtivan nuoren elämässä usein ratkaisevassa asemassa. Nuori tarvitsee pitkäaikaista ja pysyvää tukea. Jos viranomaisten on tuettava nuorta ja puututtava huolta aiheuttaviin ilmiöihin, ei kyse voi olla yhdellä kertaa tapahtuvasta väliintulosta, vaan pidempiaikaista tukea tulisi tarjota, jotta ongelmat eivät pääse syventymään. Nuoren elämässä muutokset tapahtuvat usein nopeassa tahdissa ja eri ikävaiheisiin liittyvät haasteet voivat olla myrskyistä aikaa elämässä. Nuoren kehitystä tulee tukea yhteiskunnan kannalta mahdollisimman laaja-alaisin keinoin, koska nuoret ovat myös tärkeä osa yhteiskunnan tulevaisuutta.

Tutkimuksessamme kysyimme aluksi, miten Joensuun poliisin Ankkuriryhmä ja sosiaalitoimi toimivat yhteistyössä nuorten huumausainerikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi?

Ankkuriryhmässä toimivan sosiaaliohjaajan työnkuva koettiin ensiarvoisen tärkeäksi osaksi toimivaa yhteistyötä. Ryhmän sisällä toimivan sosiaaliohjaajan läsnäolo mahdollistaa sen, että ongelmatapauksissa tai nuorta koskevassa tiedonvaihdossa ei poliisin tarvitse olla yhteydessä ryhmän ulkopuoliseen tahoon. Ryhmässä toimivan sosiaaliohjaajan yhtenä vastuualueena on välittää tietoa paikalliseen sosiaalitoimeen ja miettiä jatkotoimenpiteitä nuoren kannalta.

Ankkuriryhmän sosiaaliohjaaja toimii työnsä ohella alkuarviointitiimissä ja sosiaalipäivystäjien tiimissä, joka mahdollistaa päivittäisen tiedonvaihdon ryhmän ulkopuolelle. Alkuarviointitiimin tehtävänä on tehdä ensiarvio nuoren tilanteesta. Alkuarviointiimi arvioi, onko nuorta koskeva asia tarpeellista ottaa sosiaalitoimen hoidettavaksi ja ohjataanko asia oman alueensa sosiaalitoimeen.

Poliisi on ensisijainen toimija, jos asiassa epäillään rikosta. Sosiaalitoimi on muutoin ensisijaisena toimivana viranomaisena nuorta koskevissa asioissa. Näiden kahden toimijan vastualueet ja tavoitteet erotetaan selkeästi Ankkuritoiminnan prosessissa. Poliisin tehtävänä on selvittää asian rikosprosessuaalinen puoli ja suorittaa tarvittaessa esitutkinta. Sosiaalitoimen vastualue on puolestaan nuoren hyvinvointiin ja kehitykseen liittyvissä tekijöissä. Poliisi järjestää tarvittaessa puhutuksen tai kuulustelun nuorelle, jonka jälkeen sosiaalitoimi puhuttaa nuoren omalta osaltaan. Näiden puhutusten tavoitteet ovat sosiaalitoimen ja poliisin puolesta osittain samat, mutta osittain myös erilaiset. Puhutuksen pääasiallisena tarkoituksena on tukea nuorta päihteettömyyteen ja tuoda nuorelle esille selkeä rikosoikeudellinen moite teosta, sekä tarjota mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteille, sekä nuoren tuelle päihteettömyyteen. Toisaalta poliisin tulee ensisijaisesti selvittää, onko asiassa tapahtunut rikosta, ja suorittaa tarvittavat esitutkintatoimenpiteet, mutta toisaalta poliisin tavoitteena on myös nuoren hyvinvoinnin ja paremman tulevaisuuden edistäminen. Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyön tarkoituksena on siis kartoittaa nuoren elämässä olevat ongelmat, ja tarjota hänelle moniammatillinen apu hänen ongelmiinsa ja tukea tätä kautta päihteettömyyteen.

Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyön lisäksi tutkimusaineistossa tuli esiin muitakin tärkeitä yhteistyötahoja. Esisijaisena yhteistyötahona toimivat nuoren vanhemmat, jotka ovat aktiivisesti tekemisissä Ankkuriryhmän ja siinä toimivan sosiaaliohjaajan kanssa nuorta koskevissa asioissa. Vanhemmilla on alaikäistä koskevissa rikosepäilyissä tai rikollista tekoa epäiltäessä rinnakkainen puhevalta asiassa, joten heidän kanssaan ollaan aktiivisesti yhteistyössä Ankkuriproessin aikana. Myös oppilaitokset ovat kiinteä osa nuorten elämään. Ankkuriryhmän nuorisotyöntekijä järjestää poliisin kanssa yhteistyössä päihdevalistusta nuorille ja koulu välittää tarvittaessa tietoa, jos he havaitsevat nuorten päihteiden ongelmakäyttöä, johon he toivoisivat poliisin puuttuvan.

Myös terveydenhuolto on yksi keskeisimmistä yhteistyötahoista. Kiinteimpänä osana yhteistyötä toimii tehoavo-yksikkö, joka tarjoaa Ankkuriryhmän asiakkaille tarvittaessa akuuttia tukea mielenterveysongelmiin. Tehoavon tuoma tarvittava tuki on tärkeässä asemassa, jos nuoren huumausainekäyttöön liittyy esimerkiksi mielenterveysongelmia tai muita terveyteen liittyviä haasteita. Muita mainittavia yhteistyötahoja ovat nuorisotilat, nuorten suosimat ajanviettopaikat sekä nuorisoasemat.

Toiseksi kysyimme tutkimuksessamme, miten tämä prosessi toimii?

Nuorten rikokset tulevat Ankkuriryhmän tietoon poliisin paljastamana rikoksena tai lastensuojelun ilmoittamana. Joissakin tapauksissa vanhemmat ottavat yhteyttä suoraan Ankkuriryhmän omaan sosiaaliohjaajaan, tai nuorten huumausaineiden käytöstä voi tulla vinkkitietoa jotakin muuta ulkopuolista kautta. Joensuussa ensikertaa rikosepäilyn kohteena olevan nuoren tapaukset ohjautuvat Ankkuriryhmälle. Ankkuriryhmä hoitaa pääasiassa alaikäisten tekeminä rikoksia tai tapauksia, joissa asianomistajana on alaikäinen henkilö. Tietyissä tapauksissa Ankkuriryhmä hoitaa myös yli 18-vuotiaiden tapauksia.

Poliisin ja sosiaalitoimen tehdessä yhteistyötä rikosasioissa, joissa esitutkinta on aloitettu, poliisi on vetovastuussa. Esitutkinnan päättyessä poliisi jättäytyy nuoren asioiden jatkohoidosta, jollei nuorelta ja hänen huoltajiltaan ole kirjallista suostumusta siihen, että sosiaalitoimi voi niitä poliisille jakaa. Poliisin ja sosiaalitoimen tiedonvaihtoa ohjaavat pääosin selkeät lain asettamat rajat. Kun kyse on nuorista, on tiedonvaihdolla suurempi merkitys poliisin selvitystutkintaa takia. Nuorta koskevat rikosepäilyt tulee hoitaa viipymättä ja nuorelle on tarjottava apua ja tarvittava väliintulo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Alaikäisissä koskevissa asioissa laki antaa poliisille laajemman oikeuden tiedonsaantiin, joka mahdollistaa paremman puuttumisen nuoren hyväksi.

Kolmantena kysyimme tutkimuksessamme, millaisia kehitystarpeita yhteistyölle on olemassa?

Lain määräämä poliisin ennalta estävän toiminnan tehtäväkenttä on todella laaja ja se kattaa useita erilaisia työmuotoja. Ankkuriryhmän erinäisten tehtävien välttämätön priorisointi vaikuttaa osaltaan vähentävästi myös nuorten huumausainerikollisuuden ennaltaehkäisemiseen käytettävään aikaan ja voimavaroihin. Käytännössä kyseisesti haasteet näkyvät siinä, että asiakkuudessa olevalle nuorelle ja hänen huoltajilleen ei välttämättä pystytä tarjoamaan yhtä laajaa moniammatillista apua Ankkuriryhmän kautta, kun voisi olla tarpeen. Tutkimuksessa kävi ilmi, että oireilevan nuoren ongelmiin tulee pyrkiä puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja mahdollisimman tehokkain keinoin, jotta nuori ei päädy rikoskierteseen ja että ongelmat eivät pääse syventymään. Saimme tutkimusemme kautta käsityksen siitä, että tämä toimii Ankkuriryhmässä hyvin, mutta haasteen luo pidempiaikaisen asiakkuuden tarve nuoren kanssa, jota on tämänhetkisin resursseilla vaikea toteuttaa.

Ryhmän rakenteeseen ja toimintatapoihin liittyvä muutos liittyy siihen, että ryhmän on vielä rakentumassa ja Joensuun Ankkuriryhmä on tietyllä tapaa keskeneräinen. Haastatteluissa kävi ilmi, että ryhmässä on ollut voimakas vaihtuvuus työntekijöissä, joka on osaltaan lisännyt epävarmuutta ryhmän toimintatavoista. Vaikka Joensuun poliisissa nuorisotyöllä on jo pitkät perinteet, on Ankkuriryhmää verraten uusi työmuoto osana ennalta estävän toiminnan ryhmää. Pitkäaikaisella ja laadukkaalla nuorisotyöllä on kuitenkin jo keretty rakentaa Joensuun poliisissa hyvät kontaktit paikallisiin toimijoihin, jotka toimivat nuorten kanssa. Tämä osaltaan varmasti edesauttaa myös uuden Ankkuriryhmän rakentamista tulevaisuudessa.

Saimme tutkimuksessamme käsityksen siitä, että ryhmän sisällä ja sen ulkopuolella tapahtuva poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyö on pääosin sujuvaa ja vaivatonta. Nuoren asiakkaan kannalta yhteistyön kautta voitaisiin puuttua vieläkin tehokkaammin nuoren elämään liittyviin moninaisiin ongelmiin. Tutkimuksemme kautta käytännön esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi nuorelle pidettävät puhutukset Ankkuriryhmän osalta. Tämänhetkisillä resursseilla nuorelle ei usein pystytä tarjoamaan pidempiaikuista asiakkuutta sekä jatkoseurantaa, vaan nuorelle pidettävät puhutukset jäävät yleensä yksittäisiin kertoihin. Tämä osaltaan supistaa merkittävästi mahdollisuutta päästä nuoren kanssa luottamussuhteeseen ja tätä kautta mahdollisuuteen ennaltaehkäistä nuoren ongelmia huumausaineisiin ja niihin liittyviin lieveilmiöihin.

Tehokkaamman moniammatillisen tiedonvaihdon kautta voidaan varmistaa se, että kaikki nuoren elämää osana olevat viranomaiset ovat ajan tasalla nuoren tilanteesta. Poliisin ja sosiaalitoimen välistä tiedonvaihtoa olisi mahdollista parantaa muuttamalla voimassa olevaa lainsäädäntöä nyky-yhteiskunnalle sopivammaksi. Yksi poliisille lain säätämistä tehtävistä on rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen (PoliisiL1:1§.) Nuorten huumausainerikollisuutta koskevissa tapauksissa tämän tehtävän toteutuminen voidaan varmistaa juurikin tehokkaalla tiedonvaihdolla poliisin ja sosiaalitoimen välillä. Tutkimuksessamme kävi ilmi, että kun poliisilla ei ole enää mahdollista rikosepäilyä nuorta koskevassa asiassa, ei poliisilla ole enää myöskään oikeutta saada nuorta koskevaa tarpeellista tietoa sosiaalitoimen kautta. Sosiaalitoimen kautta saatu tieto nuoresta olisi tärkeää myös poliisille mahdollisen jatkoseurannan ja rikosten ennalta estämisen näkökulmasta.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA POHDINTA

Hirsijärvi ym. (2008, 226) toteavat, että tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Yhtenä mittaustapana voidaan pitää tutkimustulosten toistettavuuden arviointia eli sitä, kuinka ei - sattumanvaraisia tuloksia tutkimus tuottaa. Haastattelimme tutkimuksessamme kolme asiantuntijaa tutkimaamme aiheeseen liittyen. Vaikka tutkimusaineistoa voidaan pitää kohtuullisen suppeana, saimme kuitenkin huomata, että tutkimustuloksissa toistuivat haastateltavien yhtenäiset kokemukset aiheesta. Tutkimusaineistoa läpikäydessämme huomasimme, että keräämiemme tuloksia voidaan pitää pääosin ei-sattumanvaraisina, koska kaikki haastateltavat olivat useista tutkimuksen kannalta merkittävistä tekijöistä samaa mieltä ja jakoivat saman kokemuspohjan, jonka olivat saaneet työnsä kautta.

Yleistämistä tutkimustulostemme pohjalta ei kuitenkaan voida tehdä. Tutkimusaineisto kerättiin Joensuun poliisiaseman Ankkuriryhmästä ja kuten tutkimuksessamme kävi ilmi, on Ankkuritoiminnassa eroja myös eri kaupunkien välillä. Näin ollen tutkimustuloksia ei voida yleistää toisiin kaupunkeihin, vaan niitä tulee pitää ennemminkin suuntaa antavina.

Hirsijärven (2008, 226) mukaan toisena tutkimuksen arviointiin liittyvänä käsitteenä on tutkimustulosten pätevyuden arviointi. Pätevyydellä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoituskin mitata. Teemahaastattelut osoittautuivat meille tarkoituksenmukaiseksi tutkimusmenetelmäksi. Tutkimamme aihe oli kohtuullisen laaja, joten haastattelujen kautta saadut moninaiset ja laajat vastaukset tukivat tavoitettamme. Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyö oli meille hieman vieraampi käsite, joten aiheeseen päästiin tutustumaan syvemmin vapaan vuoropuhelun ansiosta. Onnistuimme kuitenkin rajaamaan aiheen järkevästi, jotta pystyimme käsittelemään sen kaikkia tarpeellisia osa-alueita perusteellisemmin.

Aiempaa suoraa tutkimusta liittyen poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyöhön nuorten huumausainerikoksissa ei ole, joten kaikkia tehtyjä tutkimuksia voidaan pitää jollain tasolla hyödyttävinä. Nuorten huumausaineiden käyttö ja sen ennaltaehkäisy on aiheena yhteiskunnallisesti mielestämme myös merkittävä, joten poliisin osalta aiheen nykytilan kartoittaminen on tärkeää.

Keräsimme tutkimustamme varten monipuolisia lähteitä aiheemme kannalta. Hirsijärven ym. (2008, 109) mukaan tukijan on pyrittävä kriittisyyteen sekä lähteitä valitessaan, että niitä tulkitessaan. Valitsimme tutkimukseemme luotettavia ja pääosin ajankohtaisia lähteitä. Osaa lähteistä voidaan pitää vanhahkoina, mutta esimerkiksi nuorten huumausaineiden käyttöä ja huumeekulttuuria käsitteleviä tutkimuksia oli hyvä valita myös vanhemmasta päästä, jotta voidaan todeta, kuinka kyseiset asiat ovat kehittyneet ja mikä niiden nykytila on menneeseen verrattuna. Keräsimme kappaleeseen 2.2 ajantasaista tilastotietoa myös poliisin omista lähteistä, joita voidaan pitää vahvasti luotettavina.

Kaikki haastateltavamme olivat olleet pitkään alalla, ja heidän kokemuksistaan ja näkemyksistään koostui hyvä ja mielestämme monipuolinen tutkimusaineisto. Haastateltavien taustat olivat myös erilaiset, joka antoi omalta osaltaan monipuolisuutta tutkimusaineistoon. Osaltaan tutkimuksen luotettavuutta lisää haastateltavien asiantuntemus aiheeseen. Haastateltavat työskentelivät sekä poliisissa, että sosiaalitoimessa, joten vastauksia saatiin myös eri näkökulmista. Myös ryhmänjohtajan tuoma asiantuntijuus ja kokemus toivat tärkeää tietoa tutkimukseemme.

Kerroimme luvussa 5. tutkimuksemme toteutuksesta. Hirsijärven ym. (2008, 227) mielestä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Hirsijärvi ym. (2008, 228) toteavat tärkeänä luotettavuuden mittarina myös sen, että tutkijan olisi kerrottava, millä perusteella hän esittää tulkintoja ja mihin hän päätelmänsä perustaa. Tutkimustuloksista kerrottaessa pyrimme siihen, että haastateltavien omat äännet ja kokemukset pääsisivät kuuluviin tutkimuksessamme. Käytimme tutkimusaineiston raportoinnissa haastateltavien suoria lainauksia, joka tuo omalta osaltaan perustelua meidän johdopäätöksiiimme tutkimuskysymyksiin vastatessa.

Tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä edistävät hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattaminen. Hirsijärvi ym. (2008, 24) mainitsevat, että eettisesti kestävä tiedonhankinta-, tutki-

mus- ja arviointimenetelmät, sekä avoimuus tutkimuksen tuloksia julkaistaessa ovat osa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon tutkijan tulisi pyrkiä. Ennen haastatteluja haastateltavia informoitiin tutkimuksen sisällöstä, sen anonymististä toteutustavasta ja osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Kaikki haastatteluun pyydyt suostuivat haastateltaviksi. Olemme pyrkinneet tutkimuksessamme avoimuuteen raportoimalla haastatteluista saadut tulokset rehellisesti ja esittämällä saadut tulokset, kuten haastateltavat ovat ne tarkoittaneet.

Haastattelujen lopussa kysyimme haastateltavilta, mitä kehitystarpeita he kokivat aiheen kannalta olennaisiksi. Tämä herättää kysymykseksi myös sen, mitä olisi tarpeellista aiheen kannalta tulevaisuudessa tutkia. Aihe on epäilemättä monestakin näkökulmasta tärkeässä asemassa koko yhteiskunnan kannalta ja se kaipaa lisäselvitystä.

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että Joensuun Ankkuriryhmän suurimmat kehitystarpeet ja haasteet liittyvät tällä hetkellä liian niukkoihin resursseihin, ryhmän rakenteeseen ja toimintatapoja koskevaan käynnissä olevaan muutokseen. Tämänhetkisillä resursseilla ankkuriprosessia ei ole mahdollista toteuttaa yhtä laajasti ja kokonaisvaltaisesti, kuin se on valtakunnallisesti ohjeistettu. Ryhmän toiminnassa joudutaan tekemään voimakasta priorisointia erinäisten tehtävien hoitamisessa.

Tutkimuksemme pohjalta olemme päätyneet siihen lopputulokseen, että kaikkien moniviranomaistoiminnassa toimivien tahojen olisi hyvä perehtyä toistensa lainsäädäntöön ja erityisesti tiedon luovuttamista koskeviin lakeihin ja asetuksiin. Haastatteluissa tuli ilmi, että kun tiedonvaihdon rajat ovat kaikilla toimijalla selkeänä tiedossa, on tiedonvaihto pääosin sujuvaa ja yhteistyö tätä kautta tehokasta. Tutkimuksemme perusteella Ankkuriprosessi koettiin pääosin toimivaksi Joensuun poliisiasemalla. Poliisin ennalta estävälle toiminnalle määritetty toimenkuva on monipuolinen, ja sen laajempialainen toteuttaminen vaatii kuitenkin vielä kehitystä sekä lisäresursseja.

Kaikkien haastateltavien toiveissa oli se, että ryhmälle saataisiin tulevaisuudessa vakiintunut työyhteisö ja lisäresursseja, jonka kautta Ankkuritoimintaa päästäisiin kehittämään tarkoituksenmaisemmaksi. Paremmilla resursseilla olisi mahdollista toteuttaa erinäisiä työmuotoja nuorten huumausainerikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi moniammatillisen yhteistyön kautta. Tärkeänä käytännön työmuotona voidaan mainita Ankkuriryhmässä toteutettava kentällä tehtävä toiminta, jonka kautta paljastetaan nuorten ajankohtaista huumausaineiden käyttöä ja siihen liittyvää rikollisuutta. Moniammatillisen yhteistyön käsite on laaja ja poliisin Ankkuritoiminnan näkökulmasta siihen liittyvät useat erinäiset tekijät. Nuoren vanhemmat, koulu, terveydenhuolto, nuorisotilat ja vapaa-ajan paikat ovat vain osa sitä kokonaisuutta, joka toimii poliisin ja sosiaalitoimen ohella nuorten hyväksi. Näiden toimijoiden kanssa tehtävän laadukkaan yhteistyön ja tiedonvaihdon kautta nuorten huumausainerikollisuuden päästäään tarttumaan tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tutkimuksemme kautta saimme käsityksen siitä, kuinka laaja poliisin ennalta estävän toiminnan ja Ankkuriryhmän toimiala todellisuudessa on. Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyön tarkoituksena on Ankkuritoiminnan kautta tarjota nuorelle apua päihteiden ongelmakäyttöön ja mahdollisiin muihin sosiaalisiin ongelmiin. Ennalta estävän työn tavoitteet ovat paljon

moninaisemmat, mitä poliisilta yleensä odotetaan. Kaikki tutkimuksessamme haastatellut henkilöt pitivät tärkeänä sitä, että ryhmän ainoana tehtävänä ei voida pitää nuoren saattamista rikosvastuuseen. Nuoren päihteidenkäytön syytä täytyy selvittää ja tätä kautta pyrkiä löytämään parhaat keinot näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Loppujen lopuksi Ankkuritoimintaa ei ole rajattu liian tarkkarajaisesti, vaan yhteistyössä toimitaan kaikkien niiden tahojen kanssa, kun on tarpeen. Ankkuritoiminnan tavoitteena on löytää ne keinot, joilla nuoren rikoskierre ja päihteiden käyttö voidaan estää ennalta tai katkaista, ennen kuin se on liian myöhäistä. Nuoret ovat tärkeä osa tulevaisuutta, joten heidän hyvinvointiinsa myös yhteiskunnan tulisi panostaa.

LÄHTEET

Aalto Mauri, Alho Hannu ja Niemelä Solja (toim.) 2018. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Kustannus Oy Duodecim, Helsinki.

Aaltonen Marjo, Ojanen Tuija, Vihunen Riitta, Vilen Marika 2007: Nuoren aika. 2.-3 painos. WSOY, Porvoo.

Aalto-Setälä Terhi, Marttunen Mauri, Pelkonen Mirjami 2003: Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen – tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Luettavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/78216/paihdehairiot.pdf?sequence> Luettu 13.4.2020

Alasuutari Pertti 2011: Laadullinen tutkimus 2.0. Neljäs uudistettu painos. Tampere. Osuuskunta vastapaino.

Darke, S., Degenhardt, L., & Mattick, R. (2006). Mortality amongst illicit drug users: Epidemiology, causes and intervention. Sydney: Cambridge University Press.

EMCDDA 2019 Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2019. Euroopan Huumeraportti: Suuntauksia ja muutoksia.

EMCDDA 2020, Wastewater analysis and drugs — a European multi-city study. Luettavissa: <https://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/waste-water-analysis#panel2> Luettu 10.6.2020

Esitutkintalaki (805/2011) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

Haastateltava 1 (H1) 2020. Ankkuriryhmän ryhmänjohtajana toiminut ylikonstaapeli. Haastattelu 15.6.2020.

Haastateltava 2 (H2) 2020. Ankkuriryhmässä toimiva sosiaaliohjaaja. Haastattelu 16.6.2020.

Hakkarainen Pekka, Karjalainen Karoliina, Pekkanen Niina 2020: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2018. THL. Tilastoraportti 2/2020. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-441-7> Luettu 26.8.2020

Harju Jukka 2019: Huumeet tappavat Suomessa historiallisen paljon ihmisiä, uhrit ovat usein nuoria. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006344746.html> Sisäinen lähde. Luettu 27.3.2020

Helenius Janette, Pihlaja Minna 2017, Poliisin näkemyksiä yhteistyöstä lastensuojeluviranomaisten kanssa, Laurea Ammattikorkeakoulu, Sosionomi AMK Opinnäytetyö

Helminen Klaus, Kuusimäki Matti, Rantaeskola Satu 2012: Poliisilaki.

Hiipakka Hanna 2011: Vaasan ammattikorkeakoulun oppinnäytetyö – Nuoruuden aalloilla, opas nuorille ja heidän vanhemmilleen.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula 2008: Tutki ja kirjoita. 13. – 14. osin uudistettu painos. Helsinki, Tammi.

Hämeen-Anttila, Trippi Ihmemaahan – huumeiden kulttuurihistoria 2013

Joensuu.fi – Joensuu lukuina. Luettavissa: <https://www.joensuu.fi/joensuu-lukuina> Luettu 1.5.2020.

Kansanterveyslaitoksen tiedotuslehti 7/2004. Luettavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102377/2004_7.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 2.4.2020

Hakkarainen Pekka, Perälä Jussi, Metso Leena 2011: Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011):2. Kukkaa pukkaa – kannabiksen kotikasvatus Suomessa. Luettavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102949/hakkarainen.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 7.9.2020

Karjalainen Karoliina, Hakkarainen Pekka, Raitasalo Kirsimarja 2019: Yhteiskuntapolitiikka 84 (2019):3. Nuorten huumeiden käyttö – Tarkastelussa alaikäiset ja täysi-ikäiset nuoret. Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138274/YP1903_Karjalainenym.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu 27.8.2020

Kerkkänen Tuomas, Pietarinen Eetu 2019: Yle tutki: Kännykkäsovelluksen avulla myydään kovia huumeita – nettikauppaa käyvät myös alaikäiset. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9363978> Luettu 16.7.2020

Kosonen Laura, Kämppi Marja-Liisa 2019: Kaksi nuorta miestä kuoli viikonloppuna Joensuuissa – poliisi varoittaa mahdollisesta vaarallisesta huumeesta. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10961714> Luettu 27.3.2020.

Laitinen Joonas 2020: Teini-ikäisten huumekuolemien määrä on moninkertaistunut muutamassa vuodessa. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006379649.html> Luettu 27.3.2020

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (784/1992) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190556>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Nuorisolaki (1285/2016) <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285#L6P28>

Parker Howard, Aldridge Judith, Measham Fiona 1998: Illegal Leisure – The normalization of adolescent recreational drug use.

Pickhardt, Carl 2009. Surviving (Your child's) Adolescence. Welcome to the hard half of parenting. Luettu 7.9.2020 Luettavissa: <http://www.psychologytoday.com/blog/surviving-your-childsadolescence/200912/rebel-cause-rebellion-in-adolescence>

Poliisihallitus 2018, Poliisihallituksen ohje 2018: Menettely huumausaineen käyttörrikosta koskevissa asioissa. POL-2018-49612

PolStat-tilastot 27.8.2020

Poliisilaki (872/2011) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872#L7>

Rönkä Sanna 2018: Huumeiden käyttäjien kuolet Suomessa – Monimenetelmäinen tutkimus lääkkeellistymisen, sosiaalisen huono-osaisuuden ja huumeiden käyttökotekstien näkökulmasta. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, väitöskirja.

Salasuo Mikko 2009: Huumeet ajankuvana – Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa. STAKES tutkimuksia 149. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi

Seppä Kaija, Aalto Mauri, Alho Hannu, Kiiänmaa Kalervo (toim.) 2012: Huume- ja lääke-riippuvuudet. Kustannus Oy Duodecim, Helsinki.

Seppälä Pauliina, 2003: Havaintoja huumeista – Tutkimus uusien huumeilmiöiden varhaisena tunnistajana. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi

Sisäministeriö 2019a, Ankkuritoiminnan käsikirja 2019 - Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161483/SM_16_19_Ankkuritoiminnan_kasikirja.pdf Luettu 10.8.2020

Sisäministeriö 2019b, Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2019: 3 - ENSKA Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019–2023 Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161300/SM_3_19_ENSKA.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 2.8.2020

Sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/1301) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2P9>

THL 2018, Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Tilastoraportti 2/2019, 25.2.2019. THL. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/-/huumeiden-kokeilu-ja-kaytto-yleistyvat-edelleen> Luettu 27.3.2020

THL 2020a, Jätevesitutkimus: Väestötason huumeiden käyttö. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus> Luettu 14.7.2020

THL 2020b, Kannabiksen käyttö Suomessa. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/kannabis/kannabiksen-kaytto-suomessa>. Luettu 2.4.2020

THL 2019a, Päihdetilastollinen vuosikirja
THL/Tilastokeskus 2018, Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet/huumeet/suomalaisten-huumeiden-kaytto-ja-huumeasenteet>
Luettu 2.4.2020

THL 2019b, ESPAD Eurooppalainen koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä, Tutkimustuloksia. Luettavissa <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/espada/tutkimustuloksia>
Luettu 27.8.2020

THL 2019c, Tilastoraportti 40/2019. Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – ESPAD tutkimus 2019. Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138792/ESPAD_tilastoraportti06112019.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Luettu: 27.8.2020

Tilastokeskus, 2019 Huumeisiin ja alkoholiin kuolleita aiempaa enemmän. Luettavissa:
http://www.stat.fi/til/ksyyt/2018/ksyyt_2018_2019-12-16_tie_001_fi.html
Luettu 3.8.2020

United Nations 2013, Definition of youth – the United Nations Luettavissa:
<https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>
Luettu 20.4.2020

YLE, STT 2019: Viranomaisilla käynnissä poikkeuksellisen laaja rikostutkinta Silkkitiestä
– yli 6 000 epäiltyä tunnistettu. Luettavissa <https://yle.fi/uutiset/3-11103104>
Luettu: 14.7.2020

Teemahaastattelukysymykset**Liite 1****JOENSUUN ANKKURIRYHMÄN TOIMINTA**

Millainen on Joensuun Ankkuriryhmän kokoonpano?

Millaisten toimijoiden tai sidosryhmien kanssa Ankkuriryhmä tekee yhteistyötä?

Mitkä ovat poliisin tehtäviä Ankkuriryhmässä?

Millaiset ominaisuudet ovat tärkeitä Ankkuriryhmässä toimivalla?

Mitä erityistä on Joensuun Ankkuriryhmässä ja sen toiminnassa?

Millaisia haasteita Ankkuriryhmän toiminnassa on?

NUORTEN HUUMAUSAINERIKOSTEN TULEMINEN POLIISIN TIEToon

Millaisia nuorten huumerikoksia poliisin tietoon tulee?

Tulevatko kaikki alaikäisten huumausainerikokset Ankkuriryhmälle?

Kuinka nuorten huumausainerikosten tutkinta jakaantuu Joensuun poliisissa?

NUORTEN HUUMAUSAINERIKOLLISUUDEN ENNALTAEHKÄISY

Mitä nuorten huumausainerikosten ennaltaehkäisyyn sisältyy Ankkuriryhmä osalta?

Miten Ankkuriryhmä prosessi etenee nuoren kanssa?

Miten nuorten huumausainerikollisuus näkyy Joensuussa?

Onko nuorten huumausainerikollisuus lisääntynyt Joensuussa Ankkuriryhmä näkökulmasta?

Onko nuorten huumausaineista johtuneet kuolemat lisääntyneet Joensuussa Ankkuriryhmä näkökulmasta?

POLIISIN JA SOSIAALITOIMEN YHTEISTYÖ NUORTEN HUUMAUSAINERIKOKSISSA

Millaista yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa tehdään nuorten huumausainerikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi?

Hyödynnetäänkö nuorten huumausainerikostutkinnassa muita viranomaisia, toimijoita tai sidosryhmiä?

Mikä on kenttävalvonnan osuus nuorten huumausainerikollisuuden ennaltaehkäisyssä?

Millaisia haasteita poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyössä on?

Miten laki ohjaa poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä ja Ankkuritoimintaa?

Mikä yhteistyössä on tällä hetkellä toimivaa?

Onko yhteistyössä jotain parannettavaa?